

Aard, omvang en impact op de gezondheid van relationeel geweld op Curaçao

een empirische studie onder de beroepsbevolking van Curaçao



Lianne Rückert

Masterscriptie Criminologie

November 2008

Geneeskundige- en Gezondheidsdienst Curaçao

Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Rechtsgeleerdheid

Drs. N. Ph. L. van Wijk

Mw. drs. J.A.M. Stuifbergen MSc.

Voorwoord

Dit onderzoek brengt de aard, omvang en impact op de gezondheid van relationeel geweld in kaart. Ik heb dit onderzoek gedaan in kader van het Afstudeerproject in de Master Criminologie, in opdracht van de Geneeskundige- en Gezondheidsdienst Curaçao (GGD).

Ik heb voor dit onderzoek vijf maanden stage gelopen op Curaçao. In deze fantastische tijd op Curaçao, heb ik erg veel kunnen leren bij de GGD en daarnaast kunnen genieten van het eiland en de cultuur.

Ook voelt het goed om een bijdrage te kunnen leveren aan een criminaliteitsprobleem op dit eiland. Ik hoop dat door dit onderzoek het thema relationeel geweld uit de taboesfeer komt en het overheidsbeleid bij relationeel geweld door dit onderzoek kan worden aangescherpt, waardoor slachtoffers en daders die in een dergelijke situatie leven beter en sneller geholpen kunnen worden.

Ik wil op deze wijze een aantal mensen bedanken die hebben geholpen dit onderzoek.

Allereerst wil ik de GGD bedanken voor de kans mij dit onderzoek te laten doen, de plezierige werkomgeving en positieve instelling naar stagiaires.

In het bijzonder wil ik mijn stagebegeleidster van de GGD, Nikil van Wijk, bedanken voor haar grote hulp bij dit onderzoek. Vooral haar positieve instelling en nuttige feedback hebben erg geholpen om tot een goed resultaat te komen.

Daarnaast wil ik mijn begeleider van de Vrije Universiteit bedanken, Jantien Stuifbergen. Ondanks de grote afstand tijdens het project heeft ze altijd veel interesse getoond en mijn werk kritisch beoordeeld.

Tot slot wil ik de bedrijven bedanken die de respondenten voor dit onderzoek hebben geleverd. Zonder hun medewerking had ik geen resultaten gehad.

Lianne Rückert

Samenvatting

In de afgelopen jaren is nauwelijks onderzoek uitgevoerd naar relationeel geweld op Curaçao. In het 'Plan Veiligheid Nederlandse Antillen 2005' staat relationeel geweld echter wel als prioriteit aangeschreven. Relationeel geweld is een verborgen vorm van criminaliteit en daarom is het vaak onduidelijk hoe vaak dit voorkomt, ook op Curaçao. De gevolgen kunnen echter wel groot zijn, zowel voor het individu, alsook voor het gezin en de maatschappij.

De probleemstelling in dit onderzoek is: *'Wat is de aard en omvang van relationeel geweld op Curaçao, welke impact heeft relationeel geweld op de gezondheid en hoe ervaren slachtoffers en daders het geweld?'* Aan de hand van verschillende deelvragen wordt deze vraag beantwoordt.

Dit onderzoek is uitgevoerd op basis van een volledig gestructureerde enquête. Enquêtes zijn verspreid onder werknemers van verschillende grote bedrijven op Curaçao. In totaal hebben 38 mannen en 105 vrouwen in de leeftijd van 17 tot 65 jaar meegewerkt aan dit onderzoek. In de enquête is onderscheid gemaakt tussen slachtoffer- en daderschap en tussen psychisch, lichamelijk en seksueel geweld.

Uit de enquêtes blijkt dat meer dan de helft van de respondenten heeft aangegeven ooit slachtoffer te zijn geweest van enige vorm relationeel geweld. In het afgelopen jaar is zeven procent van de respondenten slachtoffer geworden. Evenveel mannen en vrouwen zeggen slachtoffer geweest te zijn van relationeel geweld, uitgesplitst naar type geweld blijkt wel dat vrouwen vaker aangeven slachtoffer te zijn geworden van psychisch geweld. Verder blijkt dat lager opgeleiden vooral aangeven als kind slachtoffer te zijn geworden van psychisch geweld. Daarnaast blijkt uit het onderzoek dat een kwart van de respondenten toegeeft ooit dader te zijn geweest van agressie en geweld in de huiselijke kring. Mannen en vrouwen geven tevens even vaak aan dader te zijn van relationeel geweld. Slachtoffers wijzen vooral ouders, partners en ex-partners aan als dader.

Uit de antwoorden van de respondenten blijkt verder dat slachtoffers van relationeel geweld in het afgelopen jaar slechter oordelen over hun welzijn en meer contact hebben met zorgverleners. Daders van lichamelijk en psychisch geweld oordelen daarentegen juist beter over hun welzijn.

Tot slot blijkt uit het onderzoek dat slachtoffers van lichamelijk geweld tijdens of na het geweld vooral machteloosheid en angst ervoeren. Slachtoffers van seksueel geweld hadden vooral gevoelens van schaamte. Daders van psychisch en lichamelijk geweld ervoeren vooral spijt en ze voelden zich schuldig tijdens of na het geweldgebruik. Daders van seksueel geweld ervoeren tijdens of na het geweld daarentegen helemaal geen gevoelens als spijt, schuldigheid of schaamte.

Inhoudsopgave

	Pagina
1 Inleiding	6
2 Theoretisch kader	8
2.1 Definitie relationeel geweld	
2.2 Slachtoffers van relationeel geweld	
2.3 Daders van relationeel geweld	
2.4 Cultuur op Curaçao	
2.5 Conclusie	
3 Methode	16
3.1 Respondenten	
3.2 Procedure van onderzoek	
3.3 De vragenlijst	
3.4 Data-analyse	
4 Resultaten	23
4.1 Achtergrondkenmerken respondenten	
4.2 Slachtoffers van relationeel geweld	
4.3 Daders van relationeel geweld	
4.4 Relationeel geweld gerapporteerd door andere personen	
4.5 Gezondheid van slachtoffers en daders	
4.6 Hulpverlenende instanties en politie	
4.7 Ervaringen van het geweld	
5 Conclusie	41
5.1 Aard en omvang van relationeel geweld op Curaçao	
5.2 Slachtoffers van relationeel geweld op Curaçao	
5.3 Daders van relationeel geweld op Curaçao	
5.4 Hulpverlenende instanties en politie	

6	Discussie	46
6.1	Methodologische discussie	
6.2	Theoretische discussie	
7	Aanbevelingen	51
	Literatuur	53
	Bijlagen	55
	Bijlage 1 Vragenlijst	
	Bijlage 2 Krantenartikel in het 'Antilliaans Dagblad' van 09-05-2008	

1 Inleiding

Relationeel geweld is een groot probleem. Agressie en geweld in de huiselijke kring kunnen ernstige gevolgen hebben voor een individu, het gezin en de maatschappij. Voor een individu kan het zowel langdurende als kortdurende gevolgen hebben, zoals psychische, lichamelijke, economische en juridische gevolgen. De gevolgen van relationeel geweld voor de leden binnen het gezin kunnen onveiligheidsgevoelens zijn, verstoorde relaties en isolement. In de maatschappij kan relationeel geweld zowel materiële als immateriële kosten met zich meebrengen voor bijvoorbeeld opvang, hulpverlening en de aanpak. Relationeel geweld is ook een moeilijk te onderzoeken vorm van geweld. Het wordt gepleegd in een beschermde omgeving en slachtoffers en daders durven het geweld vaak niet te melden.

De term huiselijk geweld is in feite misleidend, omdat het ten onrechte suggereert dat het geweld binnenshuis wordt gepleegd. De plaats waar het geweld plaatsvindt, speelt echter niet zozeer een rol, maar vooral de relatie tussen dader en slachtoffer. In dit onderzoek wordt daarom niet gesproken van huiselijk geweld, maar van relationeel geweld.

Op Curaçao is op dit moment weinig tot geen literatuur en onderzoek naar relationeel geweld. In het 'Plan veiligheid Nederlandse Antillen' uit 2005 staat het terugdringen van relationeel geweld echter wel als één van de hoofddoelstellingen aangeschreven. Doordat registraties schaars zijn, ontbreken of niet voldoende worden ingevuld is niet bekend hoeveel personen op Curaçao te maken hebben met relationeel geweld. Linden (2007) schat in het vooronderzoek 'Relationeel geweld op Curaçao' het aantal gevallen van relationeel geweld per jaar op 5.000 tot 15.000 van de 150.000 inwoners. Dit is dus een percentage van vijf tot tien procent per jaar.

Door de aard, omvang en impact op de gezondheid in kaart te brengen kan een effectievere aanpak en beleid ontwikkeld worden. Een effectievere aanpak en beleid kunnen op lange termijn zorgen voor een betere kwaliteit van leven en het terugdringen van kosten in de onder andere de gezondheidszorg. Dit onderzoek vindt plaats in opdracht van de Geneeskundige- en Gezondheidsdienst (hierna: GGD) van Curaçao, welke streeft naar een effectiever beleid in gevallen van relationeel geweld.

Het onderzoek bestaat uit een literatuurstudie naar relationeel geweld en een empirisch onderzoek naar de aard, omvang en impact op de gezondheid van huiselijk geweld.

Probleemstelling en deelvragen

De probleemstelling die in dit onderzoek wordt onderzocht is:

'Wat is de aard en omvang van relationeel geweld op Curaçao, welke impact heeft relationeel geweld op de gezondheid en hoe ervaren slachtoffers en daders het geweld?'

De deelvragen die uit deze probleemstelling voortvloeien zijn:

1. *Wat is de aard en omvang van relationeel geweld op Curaçao?*
2. *Wat zijn kenmerken van slachtoffers van relationeel geweld op Curaçao?*
3. *Wat zijn kenmerken van daders van relationeel geweld op Curaçao?*
4. *Verschillen de slachtoffers en daders van relationeel geweld in gezondheid, welzijn en/of gebruik van gezondheidsvoorzieningen van de rest van de bevolking?*
5. *In hoeverre wenden daders en slachtoffers van relationeel geweld zich tot hulpverlenende instanties en politie?*
6. *Hoe ervaren slachtoffers en daders van het geweld?*

Definitie

Onder relationeel geweld kan zowel fysiek, psychisch als seksueel geweld worden verstaan. Geweld is een aantasting van de persoonlijke integriteit. Daders van het geweld kunnen (ex) partners, familieleden of huisvrienden zijn. Huisvrienden zijn personen die een vriendschappelijke band onderhouden met het slachtoffer of personen uit de directe omgeving van het slachtoffer, welke het slachtoffer in de huiselijke sfeer ontmoet (Van Dijk, Flight, Oppenhuis, en Duesmann, 1997; Lünnehan en Bruinsma, 2005).

Leeswijzer

Allereerst wordt in hoofdstuk twee het theoretisch kader gegeven. In het theoretisch kader is een literatuuronderzoek gedaan naar eerdere onderzoeken van relationeel geweld en de cultuur op Curaçao. Vervolgens wordt in hoofdstuk drie de methode van onderzoek behandeld, met daarbij de respondenten, procedure van onderzoek, vragenlijst en de data-analyse. In hoofdstuk vier worden de resultaten uit het onderzoek besproken. Vervolgens wordt in hoofdstuk vijf de conclusie en beantwoording van de probleemstelling gegeven. Daarna wordt in hoofdstuk zes de methodologische en theoretische discussie gegeven en tot slot in hoofdstuk zeven aanbevelingen voor vervolgonderzoek en beleid omtrent relationeel geweld op Curaçao.

2 Theoretisch kader

Onderzoek naar relationeel geweld op de Nederlandse Antillen is schaars. In andere delen van de wereld is in de afgelopen jaren wel veel onderzoek gedaan naar relationeel geweld.

In dit hoofdstuk wordt de literatuur over relationeel geweld en de Curaçaose cultuur bekeken. Op basis van de literatuur wordt een theoretisch kader geschetst, welke een uitgangspunt vormt voor het empirisch onderzoek naar de aard en omvang van huiselijk geweld.

2.1 Definitie van relationeel geweld

Onder relationeel geweld kan zowel fysiek, psychisch als seksueel geweld worden verstaan. Daders van het geweld kunnen (ex) partners, familieleden of huisvrienden zijn (Van Dijk e.a., 1997; Lünnehan en Bruinsma, 2005). In dit onderzoek wordt gekozen voor de term relationeel geweld in plaats voor de term huiselijk geweld, omdat de term huiselijk geweld misleidend kan zijn. Het geweld speelt zich namelijk af binnen relationele sferen en niet perse binnenshuis.

2.1.1 Kenmerken van relationeel geweld

Een kenmerk van relationeel geweld is dat daders kwetsbare slachtoffers kiezen. Tevens bestaat er een machtsverschil tussen de dader en het slachtoffer, zoals man en vrouw of ouder en kind. Risicofactoren voor relationeel geweld bij slachtoffers zijn een laag zelfbeeld of weinig zelfvertrouwen, een lage sociaal-economische status, overmatig drugs- en drankgebruik, relationele factoren (onder andere een slechte communicatie en snelle relatievorming), opgroeien in een gezin waar gebrek aan aandacht is of waarin mishandeling en verwaarlozing een rol spelen (Movisie, 2007).

2.1.2 Vormen van relationeel geweld

Zoals bij de definitie van relationeel aangegeven, kan het geweld bestaan uit fysiek, psychisch of seksueel geweld. Voorbeelden van fysiek geweld zijn schoppen, slaan of door elkaar schudden. Onder psychisch geweld vallen onder andere vernederen en schelden. Voorbeelden van seksueel geweld zijn verkrachting binnen de relatie of misbruik van kinderen (Van Dijk e.a., 1997; Lünnehan en Bruinsma, 2005).

Uit het vooronderzoek van Linden (2007) bleek dat psychisch geweld de meest onderbelichte vorm van relationeel geweld op Curaçao is. Uit verschillende interviews met hulpverlenende instanties voor relationeel geweld, bleek dat psychisch geweld vaak gerapporteerd wordt in combinatie met fysiek geweld. Het fysieke geweld begint vaak op een verbale wijze. Fysiek geweld is bij de hulpverlenende instanties op Curaçao de meest gerapporteerde vorm van relationeel geweld. Verschillende hulpverlenende instanties

hebben als criteria dat daadwerkelijk sprake moet zijn van fysiek geweld en niet alleen van psychisch geweld, voordat men bij deze instanties terecht kan. Seksueel geweld is de minst gerapporteerde vorm van relationeel geweld bij de hulpverlenende instanties op Curaçao (Linden, 2007).

2.2 Slachtoffers van relationeel geweld

2.2.1 Kenmerken van slachtoffers

Er zijn verschillende factoren bekend over het slachtofferschap van relationeel geweld. Ten eerste speelt de leeftijd een rol. In de kindertijd worden vooral jongens worden slachtoffer van relationeel geweld. Slachtofferschap in alle leeftijdscategorieën komt vooral onder vrouwen voor (Rademaker en Hajema, 2004). Bovendien blijkt uit onderzoek van Van Dijk e.a. (1997) dat mensen vooral in hun jeugd slachtoffer worden van fysiek en psychisch geweld in de relationele sfeer (van 10 tot 25 jaar). Slachtofferschap van seksueel geweld in de huiselijke kring komt zowel onder jongeren als onder volwassenen voor (Van Dijk e.a., 1997).

Ten tweede blijkt het geslacht een rol te spelen. Er wordt vaak verondersteld dat mannen nauwelijks slachtoffer worden van relationeel geweld. Uit onderzoek blijkt echter dat mannen net zo goed als vrouwen slachtoffer worden van relationeel geweld. Het geweld is bij vrouwen echter langduriger en vrouwen krijgen sneller lichamelijk letsel (Rademaker en Hajema, 2004). De vorm van relationeel geweld verschilt ook tussen mannen en vrouwen. Mannen krijgen eerder te maken met lichamelijk geweld in de jeugd. Vrouwen krijgen daarentegen vaker te maken met seksueel geweld. Psychisch geweld komt onder mannen en vrouwen in gelijke mate voor (van Dijk e.a., 1997).

De gezinssituatie is tevens van invloed op slachtofferschap van relationeel geweld. Gezinnen met twee volwassen blijken een beschermende factor voor relationeel geweld. Alleenstaande moeders hebben daarentegen de meeste kans op slachtofferschap van relationeel geweld. Een verklaring hiervoor is lastig te geven. Rademaker en Hajema (2004) veronderstellen dat alleenstaande moeders in een kwetsbare positie zitten. Een andere verklaring kan zijn dat ze bij de man weg zijn gegaan vanwege eerder relationeel geweld (Rademaker en Hajema, 2004).

In tabel één zijn de verschillende huishoudtypen volgens het Antilliaans Centraal Bureau voor de Statistiek te zien (www.cbs.an).

Tabel 1. Huishoudtypen op Curaçao in procenten

Huishoudtype	15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65 en ouder	Totaal
Getrouwd met kinderen	8	26	35	30	19	10	24
Vrouw met kinderen	12	15	19	15	10	11	14
Vrouw alleen	17	8	6	10	14	17	11
Getrouwd zonder kinderen	7	9	5	9	17	16	11
Man alleen	23	12	8	9	10	9	10
Samenwonend met kinderen	10	14	11	6	2	1	6
Samenwonend zonder kinderen	17	8	3	3	2	1	3
Anders	6	6	13	18	26	35	21
	100	100	100	100	100	100	100

Bron: www.cbs.an

In de tabel is te zien dat het grootste deel van de huishoudens op Curaçao uit twee volwassenen met kinderen bestaat (30 %), binnen deze gezinnen is volgens Rademaker en Hajema (2004) dus minder kans op relationeel geweld. Er zijn echter ook veel alleenstaande vrouwen, zowel met en zonder kinderen, op Curaçao, namelijk 25 procent. Deze gezinnen hebben dus een verhoogd risico voor relationeel geweld, wat kan impliceren dat relationeel geweld op Curaçao redelijk vaak voorkomt.

Ten vierde kan het opleidingsniveau een risicofactor voor relationeel geweld zijn. Uit Nederlands landelijk onderzoek blijkt dat geen samenhang bestaat tussen opleidingsniveau en slachtofferschap van relationeel geweld (Rademaker en Hajema, 2004). Daarentegen hebben Bos en Van Zanden (2004) bij een onderzoek naar relationeel geweld in Drenthe gevonden dat voor vrouwen het slachtofferschap toeneemt naarmate het opleidingsniveau hoger is. Bij mannen blijkt dat het slachtofferschap afneemt, indien het opleidingsniveau hoger is (Bos en Van Zanden, 2004). Tot slot komt uit een onderzoek van de gemeente 's Hertogenbosch (2003) naar voren dat het opleidingsniveau bij relationeel geweld een paraboolvorm heeft: mensen met een middelbare opleiding, zoals mavo, havo, vwo, mbo of hbo, zijn vaker slachtoffer van relationeel geweld, terwijl mensen met een lagere en hogere opleiding het minst slachtoffer zijn van relationeel geweld.

2.2.2 Gevolgen voor slachtoffers

Het is voor de aanpak en hulpverlening van relationeel geweld van belang te weten wat de gevolgen voor slachtoffers zijn. Er kan een onderscheid worden gemaakt tussen lichamelijke en psychische gevolgen van relationeel geweld. Directe lichamelijke gevolgen zijn bijvoorbeeld botbreuken en littekens. Daarnaast kunnen slachtoffers last hebben van indirecte lichamelijke gevolgen. Bij seksueel en fysiek geweld zijn deze indirecte lichamelijke gevolgen bijvoorbeeld spanningspijnen, slechte nachtrust, gewichtsproblemen, hoofdpijnen, abnormale eetlust, menstratieklachten, verstoorde bloedcirculatie, huidklachten, keel-, neus- en oorpijn (Rademaker en Hajema, 2004).

Psychische klachten van relationeel geweld worden vooral bij kinderen gevonden. Voorbeelden van zulke klachten zijn slechte schoolprestaties, geweldgebruik, slaapstoornissen en isolatie. Bovendien ontwikkelt 40 procent van de kinderen, die getuige zijn van relationeel geweld, gedragsproblemen (Dijkstra, 2001). Psychische klachten komen bij vrouwen vooral voor indien de situatie van het geweld uitzichtloos en langdurig is. De klachten komen voornamelijk voort uit stress die de vrouwen ervaren door het geweld. Volgens Rademaker en Hajema (2004) zijn voorbeelden van psychische klachten, waar vrouwen mee te kampen hebben: uitputting, concentratieproblemen, angst, neerslachtigheid, onrustigheid en zich opgejaagd voelen.

Men kan zich afvragen in hoeverre deze klachten psychisch zijn, uitputting is bijvoorbeeld meer een fysieke klacht die voortkomt uit het geweld. In de Amsterdamse Gezondheidsmonitor van de GGD (2008) meten klachten als ongedurigheid, depressiviteit en hopeloosheid, het welbevinden van de respondent. Het is onduidelijk hoe de klachten uit de Gezondheidsmonitor (2008) met relationeel geweld samenhangen en dit wordt voor Curaçao onderzocht in het empirisch deel van dit onderzoek.

2.2.3 Hulpzoekend gedrag slachtoffer

Uit de literatuur blijkt dat slachtoffers van relationeel geweld vaak niet makkelijk uit de situatie kunnen stappen. Het is voor de aanpak en het beleid bij relationeel geweld van belang de redenen te weten, waarom slachtoffers geen hulp zoeken. Volgens Stals (2006) zoeken slachtoffers om verschillende redenen geen hulp. Ten eerste spelen de frequentie en ernst van het geweld een rol. Wanneer het geweldgebruik nog niet dermate ernstig is en als de man keer op keer beloofd dat hij ermee op zal houden, is de vrouw eerder geneigd de man te geloven en bij hem te blijven (Stals, 2006).

Ten tweede speelt de jeugd een rol. Als iemand in de kindertijd ook geweld heeft ervaren, zal diegene eerder denken dat het normaal is en bij de partner blijven. Ten derde is de vrouw vaak financieel afhankelijk van de man. Daarnaast heeft het slachtoffer ook angst: angst om de dader te verlinken of angst van reacties uit de omgeving. Isolatie en een laag zelfbeeld kunnen er tevens voor zorgen dat het slachtoffer niet zo snel hulp zoekt of weg gaat bij de dader (Stals, 2006).

Uit het vooronderzoek van Linden (2007) komt eveneens naar voren dat vooral de afhankelijkheid van de partner, zowel emotioneel als financieel, een rol speelt bij het niet zoeken naar hulp. Vaak zijn de slachtoffers werkloos, hebben geen geld of geen alternatief voor huisvesting (Linden, 2007). In het ontwikkelen van beleid bij relationeel geweld op Curaçao moet dus rekening worden gehouden met het (niet-)hulpzoekend gedrag van slachtoffers.

2.3 Daders van relationeel geweld

2.3.1 Kenmerken van daders

Uit een onderzoek van Van Dijk e.a. (1997) blijkt dat ongeveer tachtig procent van de daders van relationeel geweld man is. Er is echter veel discussie of dit ook echt zo is. Volgens Rademaker en Hajema (2004) is de man-vrouwverhouding bij relationeel geweld ongeveer zestig - veertig procent. De vormen geweld welke mannen voornamelijk plegen zijn seksuele kindermishandeling, geweld gericht op de partner en geweld gericht op ouderen. Vrouwen maken zich vooral schuldig aan kindermishandeling, zowel psychisch als lichamelijk.

Zoals gezegd blijkt uit een Nederlands landelijk onderzoek dat er geen samenhang is tussen het opleidingsniveau en slachtofferschap van relationeel geweld. Daders van relationeel geweld blijken daarentegen vaker laaggeschoold of werkloos te zijn (Van Dijk e.a, 1997). Daarnaast hebben daders volgens Rademaker en Hajema (2004) bepaalde psychologische kenmerken, zoals het hebben van weinig zelfvertrouwen, niet assertief zijn, impulsiviteit, slechte sociale vaardigheden, een gewelddadige achtergrond, alcohol- en drugsmisbruik, sterke afhankelijkheid en een antisociale persoonlijkheid.

2.3.2 Verklaringen en oorzaken van daderschap

Daderschap van relationeel geweld kent verschillende verklaringen. Ten eerste kan algemeen geweldgebruik verklaard worden. Volgens De Haan (2005) kunnen emoties een verklaring geven voor gewelddadig gedrag. Morele emoties kunnen de impuls zijn tot overgaan op gewelddadig gedrag. Geweld wordt vooral gebruikt wanneer men zich niet gerespecteerd voelt of wanneer men het gevoel heeft dat de identiteit in gevaar komt (De Haan, 2005). Volgens Marscha en Verweel (2005) staat de eigen identiteit en respect bij de Curaçaose mannen hoog in het vaandel. Wanneer deze morele emoties in gevaar komen, kan de Curaçaose man dus sneller overgaan tot geweldgebruik.

Relationeel geweldgebruik kan worden verklaard door aangeleerd zelfhandhavinggedrag. Daders van relationeel geweld gaan op een egocentrische wijze met bepaalde opmerkingen en gebeurtenissen binnen de relatie om. Een opmerking over iets dat nog niet gedaan is in huis, kan door de dader geïnterpreteerd worden als een aanval op de eigen identiteit. Dit is een morele emotie, welke kan resulteren in geweldgebruik jegens de partner (Stals, 2006).

Daarnaast blijkt dat verlatingsangst de impuls kan zijn tot het gewelddadige gedrag in de relationele sfeer. Vooral wanneer de partner daadwerkelijk weg wil, kan dit leiden tot escalaties. Het wil daarom niet zeggen dat als de partner daadwerkelijk weg is, het geweld stopt. Van belang is daarom dat in het empirisch onderzoek niet alleen wordt gevraagd naar huidige partners, maar ook naar ex-partners (Stals, 2006).

Een tweede verklaring voor relationeel geweld is dat men al in de kindertijd verkeerd gedrag en verkeerde zelfhandhavingstechnieken aanleert. Het verkeerde gedrag kan worden aangeleerd doordat een jongen zich niet kan identificeren met een vaderfiguur, terwijl deze identificatie belangrijk is voor het ontwikkelen van de mannelijke identiteit. Volgens Marscha en Verweel (2005) mist op Curaçao in de opvoeding vaak een vaderfiguur. De vader is vaak afwezig binnen het gezin, zowel fysiek, mentaal als spiritueel. Bovendien is het binnen de Curaçaose cultuur abnormaal dat de man zijn vrouw boven zijn vrienden plaatst en dat hij binnen een relatie zijn emoties laat zien. Ook in de opvoeding van de kinderen is de vader vaak afwezig, waardoor jongens zich dus niet kunnen identificeren met een mannelijk rolmodel (Marscha en Verweel, 2005). Indien deze identificatie verstoord wordt, kan de jongen in de volwassenheid last hebben van verlatingsangst. Door op latere leeftijd extreme controle op de partner uit te oefenen, onder andere door gebruik van geweld, vermindert hij de gevoelens van verlatingsangst (Stals, 2006).

Verder kan een onveilige hechting aan de moeder in de kindertijd een verklaring zijn van relationeel geweld. Als de moeder niet adequaat reageert op de signalen die het kind geeft, kan dit resulteren in een ambivalente houding ten opzichte van de moeder. Het kind ziet de moeder alleen als extreem slecht of als extreem goed. Door een onveilige hechting in de kindertijd kan het kind een verkeerd mensbeeld ontwikkelen, waardoor het op latere leeftijd geweld jegens de partner of een familielid kan gaan uitoefenen (Stals, 2006).

Tot slot kan een verklaring van relationeel geweld zijn dat de dader in zijn of haar kindertijd zelf getuige is geweest van relationeel geweld. Sommige strategieën om om te kunnen gaan met relationeel geweld in de kindertijd, kunnen op latere leeftijd leiden tot drugsgebruik, pesten op school, vechten, normaal vinden van geweldgebruik en automutilatie (Stals, 2006). Deze verklaring komt overeen met de sociale leertheorie. Aangeleerd gedrag in de kindertijd kan leiden tot crimineel gedrag op latere leeftijd (Rademaker en Hajema, 2004).

2.4 Cultuur op Curaçao

2.4.1 Man-vrouwverhouding

Marscha en Verweel (2005) hebben interviews gehouden met vrouwen uit verschillende bevolkingsgroepen op Curaçao over 'de Curaçaose man'. Uit deze interviews blijkt dat de Curaçaose man-vrouwverhouding vooral wordt bepaald door de afwezigheid van de man binnen een relatie. De man is zowel fysiek, mentaal als spiritueel afwezig in een relatie en is afwezig als man, vriend of vader. Daarnaast blijkt uit de interviews dat Curaçaose mannen zich vaak stoer, onweerstaanbaar, belangrijk en trots voelen. Ze zijn echter ook onzeker, niet in staat om hun emoties te tonen en hebben weinig ambities. Bovendien heeft de Curaçaose

man, volgens de Curaçaose vrouw, vaak een fysieke overheersing over de vrouw en scheldt snel of geeft anderen de schuld (Marscha en Verweel, 2005).

De man levert dus weinig bijdrage aan het gezin, maar wordt tevens bewust buitengehouden door de vrouw. Vrouwen hebben een belangrijke bijdrage in het stimuleren en oproepen van het afwezige gedrag van de mannen. Ze dragen er, als opvoeders, toe bij dat mannen niet leren verantwoordelijkheid te nemen en emoties te delen. Het verwachtingspatroon van vrouwen staat ook in verband met de wijze waarop de man zijn rol als echtgenoot of partner vervult. De Curaçaose vrouwen zijn – al dan niet noodgedwongen – gewend zelfstandig te zijn (Marscha en Verweel, 2005). Wellicht vormt dit de verklaring voor het hoge percentage alleenstaande vrouwen op Curaçao (zie tabel 1).

Bovenstaande kenmerken van de man-vrouwverhouding hebben veel raakvlakken met de risicofactoren voor relationeel geweld. Allereerst heeft de man in een relatie een fysieke overheersing over de vrouw en scheldt hij veel. Ten tweede kan de vrouw zich verwaarloosd voelen door de afwezigheid van de man in de relatie (Marscha en Verweel, 2005). Daarnaast zijn op Curaçao veel alleenstaande moeders. Zoals Rademaker en Hajema (2004) hebben onderzocht, zijn alleenstaande moeders de grootste risicogroep voor slachtofferschap van relationeel geweld.

2.4.2 Opvoeding

Volgens Vedder (1995) bestaat naast het Westerse nucleaire gezin (getrouwd met erkende kinderen) ook het matrifokale gezin. Het matrifokale gezin komt veel voor op de Nederlandse Antillen. In het matrifokale gezin speelt de moeder de centrale en dominerende rol en is de vader een randfiguur. De vader is vaak niet aanwezig in het gezin en onderhoudt seksuele relaties met andere vrouwen. De relatie tussen man en vrouw is weinig stabiel. Daarbij is de opvoeding de primaire verantwoordelijkheid van de vrouw. Omdat de man veelal niet veel geld in het laatje brengt, moet de vrouw naast de opvoeding van de kinderen zelf een inkomen verwerven. Zo blijft minder tijd over voor het opvoedend handelen van de moeder. De man heeft een marginale rol in de opvoeding, hij hecht echter wel belang aan de kinderen. Door het hebben van kinderen wordt de vruchtbaarheid en daarbij de mannelijkheid bij vrouwen bewezen (Vedder, 1995).

Daarnaast blijkt dat kinderen van tienermoeders doorgaans een hoger risico hebben op een slechte opvoedingssituatie. De moeders hebben geen ervaring en moet vaak zelf nog de ontwikkeling tot volwassene doormaken. Kinderen uit éénoudergezinnen lopen tevens een verhoogd risico op een leer- en ontwikkelingsachterstand. Een belangrijke verklaring is de problemen rondom het voorzien in de eerste levensbehoefte van de kinderen en de tijd die daarnaast overblijft voor het opvoeden van de kinderen (Rademaker en Hajema, 2004).

Een slechte opvoedingssituatie, zoals in het matrifokale gezin, bij tienermoeders en bij alleenstaande ouders, kan samenhangen met verwaarlozing, mishandeling en seksueel misbruik van kinderen binnen het gezin. Zoals gezegd komt volgens Vedder (1995) op Curaçao vooral het matrifokale gezin voor. Bovendien blijkt uit cijfers van het Antilliaans CBS dat er veel (alleenstaande) tienermoeders en alleenstaande moeders zijn (zie tabel 1). Deze slechte opvoedingssituaties kunnen dus samenhangen met relationeel geweld.

Ter illustratie blijkt uit cijfers van de kinderbescherming dat in 2005 in totaal 130 meldingen van kindermishandeling zijn gedaan. 54 Procent van de meldingen bestond uit mishandeling van het kind, zowel fysiek, emotioneel als seksueel. De andere 46 procent zijn cijfers van zowel fysieke, emotionele, affectieve, cognitieve, pedagogische en materiële verwaarlozing (Stichting Kinderbescherming Curaçao, 2005).

2.5 Conclusie

In dit hoofdstuk zijn uit de literatuur verschillende factoren en kenmerken naar voren gekomen, die samenhangen met relationeel geweld. Deze factoren en kenmerken worden gebruikt voor het opstellen van de vragenlijst, welke een uitgangspunt vormt voor het empirisch onderzoek.

Ten eerste blijkt dat slachtofferschap van geweld in de relationele sfeer samenhangt met de leeftijd, het geslacht, de gezinsituatie en het opleidingsniveau van het slachtoffer. Daarnaast blijkt dat relationeel geweld zowel fysieke als psychische gevolgen kan hebben. Bovendien komt uit de literatuur naar voren dat slachtoffers van relationeel geweld niet vaak hulp zoeken, vanwege de afhankelijkheid van de dader.

Kenmerken van ouderschap bij relationeel geweld zijn geslacht, opleidingsniveau en bepaalde psychologische kenmerken. Tevens zijn uit de literatuur bepaalde verklaringen voor ouderschap van geweldgebruik in de relationele sfeer naar voren gekomen. Zo blijkt dat ouders eerder overgaan tot geweldgebruik wanneer ze zich bedreigd voelen in de eigen identiteit of wanneer ze zich niet gerespecteerd voelen. Daarnaast blijkt dat het missen van een mannelijk rolmodel, een onveilige hechting en zelf getuige zijn geweest van relationeel geweld in de kindertijd, verklaringen kunnen zijn van geweldgebruik in de huiselijke kring op latere leeftijd.

Tot slot is de cultuur op Curaçao bekeken. Het blijkt dat de man-vrouwverhouding op Curaçao wordt gekenmerkt door de afwezigheid van de man in de relatie of het gezin. Bovendien blijken verschillende opvoedingssituaties op Curaçao, namelijk het matrifokale gezin, tienermoeders en alleenstaande ouders, samen te kunnen hangen met agressie en geweld in de huiselijke kring.

3 Methode

Het empirisch deel van dit onderzoek bestaat uit een kwantitatief onderzoek naar de aard, omvang en impact op de gezondheid van relationeel geweld. Door middel van enquêtes zijn mannen en vrouwen in de leeftijd van 17 tot 65 jaar onder de beroepsbevolking van Curaçao over hun gezondheid en hun ervaringen met relationeel geweld ondervraagd. De enquêtes zijn anoniem afgenomen. Het doel van dit onderzoek is een indruk te geven van het aantal slachtoffers en daders van relationeel geweld op Curaçao.

In dit hoofdstuk wordt de methode van onderzoek beschreven. Achtereenvolgend worden de respondenten, de procedure van onderzoek, de vragenlijst en de data-analyse uiteengezet.

3.1 Respondenten

Om de aard, omvang en impact van relationeel geweld op de gezondheid onder volwassenen op Curaçao te meten, bestond de onderzoeksgroep uit werknemers van verschillende bedrijven op Curaçao. De respondenten zijn via hun werkgevers benaderd met de vraag om een enquête over het onderwerp agressie en geweld in de huiselijke kring in te vullen. De bedrijven die zijn benaderd en die enquêtes hebben verspreid onder hun werknemers zijn een groothandel voor bouwmaterialen, een ziekenhuis, een distributiebedrijf voor elektriciteit en water en twee overheidsdiensten. Door de lage respons zijn ook kleinere bedrijven benaderd en hebben verschillende mensen die parttime en fulltime in de horeca werken een enquête ingevuld.

Er is gekozen om werknemers van verschillende bedrijven te benaderen voor dit onderzoek naar relationeel geweld, omdat het een goede manier is om meerdere respondenten in één keer te benaderen. Tevens is dit een snelle manier wat vanwege de weinig beschikbare tijd voor dit onderzoek van belang was.

In het vooronderzoek van Linden (2007) is het aantal slachtoffers per jaar op ongeveer 10 procent geschat. Voor een betrouwbaarheidsinterval van 5 procent moest een random sample uit de beroepsbevolking van tenminste 130 respondenten een vragenlijst invullen.

De representativiteit van de steekproef voor de totale beroepsbevolking op Curaçao is berekend door middel van de Chi-kwadraattoets, de resultaten hiervan staan in tabel twee.

Tabel 2. Representativiteit van de steekproef over de beroepsbevolking van Curaçao

	Populatie (in procenten)	Steekproef (in procenten)	Significantieniveau representativiteit
Geslacht			$\chi^2 (1) = 27.278$ $p = .00$
Man	48,4 %	24,6 %	
Vrouw	51,6 %	75,4 %	
Leeftijd			$\chi^2 (2) = 19.895$ $p = .00$
15-30	17,5 %	29,5 %	
31-40	46,5 %	28,5 %	
41-65+	36,0 %	42,3 %	
Opleiding			$\chi^2 (2) = 82.221$ $p = .00$
Lager onderwijs	15,7 %	29,3 %	
Middelbaar onderwijs	69,3 %	35,3 %	
Hoger onderwijs	14,9 %	35,3 %	
Burgerlijke staat			$\chi^2 (3) = 0.660$ $p = .88$
Ongehuwd/ Samenwonend	43,7 %	48,0 %	
Gehuwd	45,7 %	40,2 %	
Gescheiden	9,1 %	9,4 %	
Weduwe/ weduwnaar	1,5 %	2,4 %	
Geboorteland			$\chi^2 (3) = 2.329$, $p = .51$
Curacao	78,1 %	82,3 %	
Nederlandse Antillen & Aruba	3,3 %	2,3 %	
Nederland	4,9 %	4,6 %	
Anders	13,7 %	10,8 %	

Representativiteit betekent dat de mensen die hebben meegewerkt aan het onderzoek (steekproef) dezelfde verdeling hebben als de mensen in de totale bevolkingsgroep (populatie). De steekproef is representatief voor de totale beroepsbevolking, indien het significantieniveau (p) van de Chi-kwadraattoets boven de .05 ligt, dus $p > 0.05$. Uit tabel twee blijkt dus dat geslacht, leeftijd en opleidingsniveau niet representatief zijn voor de beroepsbevolking van Curaçao, namelijk $p < .05$. Dit betekent dat voorzichtigheid geboden is bij het doen naar uitspraken over de totale beroepsbevolking van Curaçao. Een indruk van het aantal personen dat slachtoffer of dader is van relationeel geweld kan echter wel worden gegeven.

3.2 Procedure van onderzoek

Een eerste stap in het onderzoek was het ontwikkelen van het instrument, de slachtoffer-daderenquête. Tevens werd een pilot gehouden om de vragenlijst te toetsen en eventuele onduidelijkheden te veranderen. De vragenlijst werd in het Papiamentu vertaald en een tweede keer getoetst. Na de pilots zijn een aantal kleine aanpassingen aangebracht.

Vervolgens werd de steekproef bepaald en welke bedrijven in deze steekproef werden meegenomen. De bedrijven zijn geselecteerd op basis van de grootte van het bedrijf en de

man-vrouwverdeling binnen het bedrijf. Er is gekozen om vooral grote bedrijven (150 tot 900 werknemers) te benaderen, zodat veel respondenten in één keer benaderd konden worden. De bedrijven werden via een brief benaderd met de vraag of ze wilden meewerken aan een onderzoek naar relationeel geweld en daarnaast of enquêtes onder de werknemers mochten worden afgenomen. Ook zijn via de media berichten verspreid (zowel in Nederlandstalige als in Papiamentstalige dagbladen) met de aankondiging dat de GGD bezig was met een onderzoek naar relationeel geweld op Curaçao. In het krantenartikel werd tevens de medewerking van de respondenten gevraagd om een enquête in te vullen als deze hen werd aangeboden (zie bijlage 2).

Indien de bedrijven toestemming hadden gegeven om werknemers te benaderen voor het onderzoek, werden de vragenlijsten verspreid onder de werknemers en, afhankelijk van het bedrijf, via de bedrijfsleider of bij één centraal punt in het bedrijf weer ingeleverd.

3.3 De vragenlijst

Voor het onderzoek is een volledig gestructureerde anonieme slachtoffer- en daderenquête gebruikt. De items op de vragenlijst zijn ontwikkeld op basis van wetenschappelijk literatuur naar huiselijk geweld en vergelijkbare enquêtes over het onderwerp gezondheid en huiselijk geweld (Lünneman en Bruinsma, 2005; Van Dijk e.a., 1997; Bos en Van Zanden, 2004; Goderie en ter Woerds, 2005; GGD Amsterdam, 2008). De vragenlijst bestaat uit 149 items, opgedeeld in zeven delen. Van welke items op theoretische basis verwacht kon worden dat deze bij elkaar horen, werd het onderling verband tussen de items getoetst. Indien de items een sterk onderling verband hadden, werden ze beschouwd als één schaal. Hieronder worden de verschillende delen van de vragenlijst besproken. Bijlage één bevat de vragenlijst die gebruikt is voor dit onderzoek.

3.3.1 Achtergrondvragen en vragen over de gezondheid

In het eerste deel van de vragenlijst werden inleidende, algemene vragen gesteld over de achtergrond van de respondent, zoals geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, geboorteland en het aantal personen in het gezin (zie bijlage 1, 1. Achtergrondvragen).

Het tweede deel van de vragenlijst ging over de gezondheid van de respondent. Gevraagd werd naar de perceptie van de eigen gezondheid, met antwoordcategorieën van slecht (1) tot uitstekend (5). Tevens kon de respondent aangeven of hij/zij het afgelopen jaar last heeft gehad van bepaalde ziekten en/of aandoeningen. De laatste vragen van het tweede deel gingen over het contact met zorgverleners (zie bijlage 1, 2. Gezondheid).

3.3.2 Vragen over welbevinden en sociale contacten

Het derde en vierde deel van de vragenlijst gingen over hoe de respondent zich in de afgelopen maand voelde en over de sociale contacten van de respondent. De schalen 'welbevinden' en 'sociale contacten' zijn overgenomen uit de gezondheidsmonitor van de GGD Amsterdam (GGD Amsterdam, 2008). Er is gekozen om deze schalen over te nemen uit de gezondheidsmonitor om vergelijkbaarheid van het onderzoek te vergroten.

Met de Cronbach's alpha is de interne consistentie van deze schalen berekend. De interne consistentie geeft aan in hoeverre afzonderlijke vragen hetzelfde aspect meten. Aangenomen wordt dat bij schalen met een interne consistentie boven de 0.8 veel samenhang is tussen de afzonderlijke vragen en dat de afzonderlijke vragen dus hetzelfde aspect meten. Veelal wordt bij een score van 0.6 op de Cronbach's alpha de interne consistentie al aangenomen (Bijleveld, 2006). Ook in dit onderzoek wordt een minimale van 0.6 voor de interne consistentie gehanteerd.

Tabel 3. Overzicht interne consistentie

	Aantal items	α
Welbevinden	10	0.84
Sociale contacten	11	0.78
Psychisch geweld	10	0.69
Lichamelijk geweld	10	0.80
Seksueel geweld	6	0.80
Zelfrapportage geweld	7	0.81

In tabel drie staat een overzicht van de interne consistentie die over verschillende schalen zijn berekend. De schalen worden hieronder besproken.

De schaal 'welbevinden' bestond uit 10 items, welke vijf antwoordcategorieën hadden, namelijk: altijd (1), meestal (2), soms (3), af en toe (4) en nooit (5). Een voorbeeldvraag uit deze schaal is: 'Hoe vaak voelde u zich rusteloos of ongedurig?' (zie bijlage 1, 3. Welbevinden). De items op de schaal 'welbevinden' hadden een interne consistentie van 0.84, dus er mag worden aangenomen dat de vragen op deze schaal hetzelfde aspect meten. De schaal 'sociale contacten' bestond uit 11 items, met de antwoordcategorieën ja (1), min of meer (2) en nee (3). Een voorbeeldvraag uit deze schaal is 'Ik mis een goede vriend of vriendin' (zie bijlage 1, 4. Sociale contacten). De schaal 'sociale contacten' heeft een interne consistentie van 0.78, dus ook van de vragen op deze schaal mag worden aangenomen dat ze hetzelfde aspect meten.

3.3.3 Slachtofferschap van relationeel geweld

Het vijfde deel van de vragenlijst bestond in totaal uit 51 items, opgedeeld in slachtofferschap van psychisch, lichamelijk en seksueel geweld, ervaringen en emoties gedurende of na het geweld, door wie het geweld is gepleegd en hoe vaak het geweld is voorgekomen. De stellingen bij de verschillende vormen van geweld zijn samengesteld op basis van andere vragenlijsten naar huiselijk geweld en wetenschappelijke literatuur (Lünneman en Bruinsma, 2005; Van Dijk e.a., 1997; Bos en Van Zanden, 2004; Goderie en ter Woerds, 2005).

Bij psychisch-, lichamelijk- en seksueel geweld kon men op de stellingen antwoorden met 'ja, als kind (jonger dan 18)' (1), 'ja, langer dan één jaar geleden (als volwassene)' (2), 'ja, korter dan één jaar geleden' (3) en 'nee, nooit' (4). Door deze antwoordmogelijkheden kon zowel de aard en omvang van relationeel geweld in het afgelopen jaar, onder kinderen en onder volwassenen in het algemeen worden onderzocht.

In de vragenlijst werd eerst gevraagd naar slachtofferschap van psychisch geweld. In totaal gingen tien items in de vragenlijst over slachtofferschap van psychisch geweld. Een voorbeeld item is: 'ik mocht mijn eigen geld niet beheren' (zie bijlage 1, 5.1 Psychische agressie/geweld). Voor deze tien items is tevens de interne consistentie berekend, deze is bij slachtofferschap van psychisch geweld 0.69 en er mag worden aangenomen dat de vragen op deze schaal dus hetzelfde aspect meten.

Bij de vorm 'psychisch geweld' werden aanvankelijk drie items aangemerkt als relationeel geweld, uit de antwoorden en toelichting van de respondenten blijkt echter dat deze items in de Curaçaose cultuur niet onder relationeel geweld wordt geschaard. Het gaat om de items: 'ik mocht als kind niet zomaar met iemand telefoneren', 'ik mocht als kind niet zelf een afspraak met iemand maken en 'ik mocht als kind niet alleen uitgaan'. In de resultaten wordt het aantal slachtoffers zonder deze drie items weergegeven, echter bij sommige tabellen staat een onderschrift met het aantal slachtoffers inclusief de verwijderde items.

Vervolgens werd gevraagd naar slachtofferschap van lichamelijk geweld. Een voorbeelditem op deze schaal is 'Ik ben wel eens zo hard vastgehouden dat het pijn deed' (zie bijlage 1, 5.2 Lichamelijke agressie/geweld). Deze schaal bestond tevens uit tien items en had een interne consistentie van 0.80.

Tenslotte werd gevraagd naar slachtofferschap van seksueel geweld, zes items gingen hierover. De respondent kon bijvoorbeeld aangeven of hij/zij werd gedwongen een ander seksueel aan te raken (zie bijlage 1, 5.3 Seksuele agressie/geweld). Voor slachtofferschap van seksueel geweld is tevens de interne consistentie berekend, deze kwam uit op 0.80.

In de vragenlijst werd tevens gevraagd hoe de respondenten, die aangaven slachtoffer te zijn van relationeel geweld, het geweld ervaren hebben of welke gevoelens ze voelden tijdens of vlak na het geweld. Deze gevoelens werden omschreven als zich schamen, zich machteloos

voelen of bang zijn. Tevens konden de respondenten aangeven in hoeverre ze het geweld normaal en terecht vonden. De antwoordcategorieën waren: 'helemaal niet' (1), 'nauwelijks' (2), 'een beetje' (3), 'heel erg' (4) en 'soms wel, soms niet' (5) (zie bijlage 1).

Tot slot werd bij elke vorm van geweld gevraagd door wie het geweld was gepleegd en hoe vaak het geweld was voorgekomen.

3.3.4 Daderschap van relationeel geweld

Het zesde deel van de vragenlijst bestond uit vragen over daderschap van relationeel geweld. Er werd bijvoorbeeld gevraagd of men ooit als volwassene iemand uit zijn/haar huiselijke kring heeft geslagen of geschopt. De antwoordcategorieën in deze schaal waren 'ja' (1), 'nee' (2) en 'daar geef ik liever geen antwoord op' (3). De laatste antwoordcategorie is aan de schaal toegevoegd, om een onderscheid te maken tussen respondenten die de vraag niet hebben ingevuld, omdat ze het zijn vergeten en de respondenten die de vraag niet hebben ingevuld, omdat ze de vraag niet wilden beantwoorden (zie bijlage 1, 5.4 Agressie en geweld in de huiselijke kring).

Voor daderschap van relationeel geweld is tevens de interne consistentie berekend om te kijken of de afzonderlijke vragen hetzelfde aspect meten, namelijk daderschap. In totaal had de schaal 'zelfrapportage' 7 items met een interne consistentie van 0.81.

Aan de respondenten die hadden aangegeven dader te zijn van relationeel geweld werd tevens gevraagd hoe ze het plegen van geweld ervaren hebben. Ze konden aangeven in hoeverre ze zich er schuldig over voelden, in hoeverre ze het terecht vonden, in hoeverre ze spijt hadden, in hoeverre ze zich ervoor schaamden en in hoeverre ze zich sterk voelden. De antwoordcategorieën waren: 'helemaal niet' (1), 'nauwelijks' (2), 'een beetje' (3), 'heel erg' (4) en 'soms wel, soms niet' (5) (zie bijlage 1, 5.4 Agressie en geweld in de huiselijke kring).

3.3.5 Hulp bij agressie en geweld in de huiselijke kring en andere personen

Deel zeven van de vragenlijst hoefde alleen door slachtoffers en daders van relationeel geweld ingevuld door te worden en dus niet door de rest van de respondenten. Dit deel bestond uit de vraag of men het geweld ooit met iemand had besproken of ergens gemeld had. Indien men deze vraag positief had beantwoord, kon men aangeven waar ze het relationele geweld gemeld of besproken hadden en indien de vraag negatief werd beantwoord, kon men aangeven waarom ze het geweld niet gemeld hebben (zie bijlage 1, 6. Hulp bij agressie en geweld in de huiselijke kring).

Tot slot werd in het laatste deel gevraagd of de respondent iemand in zijn omgeving kent die relationeel heeft meegemaakt (zie bijlage 1, 7. Andere personen).

3.4 Data-analyse

Na het afnemen van de vragenlijst werd de data geanalyseerd. Inconsistenties in de data zijn gecorrigeerd door middel van hercoderen. Ten eerste is een beschrijvende analyse gebruikt om in kaart te brengen hoe vaak slachtoffer- en daderschap voorkomt, wat de kenmerken van slachtoffers en daders van relationeel geweld zijn en hoe de slachtoffers en daders het geweld ervaren hebben.

Ten tweede zijn toetsende analyses uitgevoerd. Wanneer op theoretische basis verwacht kon worden dat een verband tussen twee of meer variabelen gelegitimeerd was, werd deze getoetst aan de hand van de Chi-kwadraattoets, de Mann-Whitney toets, de Kruskal-Wallis toets of Pearson's correlatiecoëfficiënt.

Met de Chi-kwadraattoets kan worden berekend of een statistisch significant verband bestaat tussen twee nominale variabelen. De Chi-kwadraattoets toetst echter niet de sterkte of de richting van het verband (De Vocht, 2007). Een nominale variabele is een variabele waaraan een getal is toegekend aan een waarneming, maar het getal heeft geen andere functie dan de waarneming een label te geven (Bijleveld, 2006).

De Mann-Whitney en de Kruskal-Wallis zijn niet-parametrische toetsen en worden gebruikt om de nulhypothese te toetsen dat twee of meer steekproeven afkomstig zijn uit populaties met gelijke verdelingen (De Vocht, 2007). Tot slot geeft Pearson's correlatiecoëfficiënt de correlatie aan tussen twee interval variabelen (De Vocht, 2007). Bij een interval variabele zijn de waarnemingen geordend en hebben de verschillen tussen metingen een vaste betekenis (Bijleveld, 2006).

4 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de ingevulde enquêtes besproken. Er wordt een beschrijvende analyse van de resultaten gegeven. Tevens wordt aan de hand van verschillende toetsen gekeken of er (significante) verbanden tussen verschillende variabelen zijn.

Allereerst worden de achtergrondkenmerken van de respondenten besproken. Vervolgens worden de slachtoffers van relationeel geweld besproken, met daarbij de aard en omvang van de verschillende vormen van slachtofferschap geweld, de kenmerken van slachtoffers en de frequentie van het geweld. Ten derde worden de daders van relationeel geweld besproken, met daarbij de aard en omvang van het gepleegde geweld en de kenmerken van daders. Ten vierde wordt een overzicht gegeven van het verschil in gezondheid tussen slachtoffers, daders en de andere respondenten. Vervolgens wordt uiteengezet hoe vaak en waar slachtoffers en daders het relationeel geweld melden. Tot slot wordt besproken hoe de slachtoffers en daders het relationele geweld ervaren hebben.

4.1 Achtergrondkenmerken respondenten

De onderzoeksgroep bestond uit 38 mannen en 105 vrouwen. De gemiddelde leeftijd van de respondenten was 40 jaar met een spreiding van 17 tot 63 jaar. De opleidingen die de respondenten hadden genoten liepen van geen opleiding of basisschool tot wetenschappelijk onderwijs. 29,3 Procent van de respondenten had een lage opleiding genoten. Daarnaast had 35,3 procent middelbaar onderwijs en 35,3 procent hoger onderwijs genoten.

Het huishouden van de respondenten bestond uit gemiddeld 2,2 volwassenen en 1,4 kinderen. Het merendeel van de respondenten was gehuwd (61). Verder waren de respondenten ongehuwd (38), samenwonend (24), gescheiden (14) of weduwe/weduwnaar (3).

Daarnaast was het geboorteland van de meeste respondenten Curaçao, namelijk voor 119 respondenten. De andere respondenten waren geboren op andere Nederlandse Antillen of Aruba (4), in Nederland (6) of in andere landen (14). De andere landen bestonden vooral uit landen uit Centraal- of Zuid-Amerika, zoals Columbia en de Dominicaanse Republiek.

4.2 Slachtoffers van relationeel geweld

Uit de steekproef van 143 personen heeft 52,5 procent aangegeven ooit in zijn leven slachtoffer zijn geweest van enige vorm van relationeel geweld (dan wel van psychisch, lichamelijk of seksueel). Daarentegen heeft 27,3 procent aangegeven dat het geen enkele vorm van relationeel geweld ooit in zijn leven heeft meegemaakt. De overige 20,2 procent

van de respondenten heeft niet duidelijk aangegeven of men wel of geen slachtoffer is geworden van agressie en geweld in de huiselijke kring.

4.2.1 Aard en omvang verschillende vormen van geweld

Tabel vier bevat een overzicht van het aantal stellingen van slachtofferschap dat de respondenten hebben aangekruist. Het aantal items staat in deze tabel voor het aantal stellingen dat men maximaal kan hebben meegemaakt. De range geeft de spreiding van het aantal stellingen dat de respondenten hebben meegemaakt aan. De range van 'ooit relationeel geweld aangekruist' loopt van bijvoorbeeld van 1 tot 25, er zijn dus respondenten die 1 stelling hebben aangekruist, maar er zijn ook respondenten die 25 stellingen hebben aangekruist. Tot slot staat het gemiddelde voor het gemiddeld aantal stellingen dat de respondenten hebben aangekruist.

Tabel 4. Aantal stellingen van slachtofferschap aangekruist

	Aantal items	Range	Gemiddelde
Nooit relationeel geweld aangekruist	26	0-26	19,4
Ooit relationeel geweld aangekruist	78	1-25	2,7**
Psychisch geweld			
Als kind	10	1-2	0,2*
Als volwassene, langer dan één jaar geleden	10	1-7	2,9
Als volwassene, korter dan één jaar geleden	10	1-8	1,7
Lichamelijk geweld			
Als kind	10	1-5	3,5
Als volwassene, langer dan één jaar geleden	10	1-8	2,0
Als volwassene, korter dan één jaar geleden	10	1-5	1,1
Seksueel geweld			
Als kind	6	1-2	2,0
Als volwassene, langer dan één jaar geleden	6	1-4	1,4
Als volwassene, korter dan één jaar geleden	6	-	-

*aantal aangekruiste stellingen inclusief verwijderde items is hier ruim 9

**aantal aangekruiste stellingen inclusief verwijderde items is hier 3

Uit tabel vier blijkt dat de respondenten gemiddeld de meeste stellingen aankruisen bij lichamelijk geweld als kind, namelijk 3,5 stellingen. Tevens is het gemiddeld aantal stellingen dat men heeft aangekruist bij psychisch geweld langer dan een jaar geleden redelijk hoog, namelijk gemiddeld 2,9 stellingen. Dit wil zeggen dat slachtoffers meerdere vormen van lichamelijk, psychisch en seksueel geweld meemaken en dat het geweld divers van aard is.

In tabel vijf wordt het aantal slachtoffers van relationeel geweld weergegeven. Om de tabel te verduidelijken zijn opvallende percentages vetgedrukt.

Tabel 5. Slachtofferschap in procenten van het totaal aantal respondenten

	Als kind	Langer dan 1 jaar geleden	Afgelopen jaar	Niet slachtoffer
Psychisch geweld				
Treiteren en vernederen	7,7	7,7	2,8	74,8
Beperking in omgang met anderen	5,6*	7,7	2,8	53,8
Vrijheidsbeperking	-	9,1	2,1	69,9
Lichamelijk geweld				
Bedreiging met lichamelijk geweld	3,5	7,0	1,4	74,8
Lichte lichamelijke mishandeling	7,0	8,4	1,4	65,0
Lichamelijke mishandeling	14,0	8,4	1,4	59,4
Seksueel geweld				
Seksuele intimidatie	2,8	3,5	0,0	77,6
Seksuele agressie en geweld	0,7	2,8	0,0	74,1
Totaal aantal slachtoffers van relationeel geweld	26,6**	24,5	7,0	27,3

*percentage slachtoffers inclusief verwijderde items is hier 25,2

**percentage slachtoffers inclusief verwijderde items is hier 37,6.

In de rijen van tabel 5 staan de verschillende soorten geweld, opgedeeld in clusters en in de kolommen staan verschillende levensfasen. De tabel is opgedeeld op basis van de clusters en levensfasen in de vragenlijst (zie bijlage 1). De percentages in de tabel tellen niet op tot honderd, omdat sommige respondenten vragen hadden overgeslagen. Daarnaast kan overlap bestaan in de cijfers bij 'als kind', 'langer dan een jaar geleden' en 'afgelopen jaar', omdat respondenten meerdere antwoorden konden aankruisen.

Het aantal respondenten dat heeft gerapporteerd als kind slachtoffer te zijn geweest van enige vorm van relationeel geweld is 26,6 procent. Daarnaast geeft 24,5 procent van de respondenten aan dat ze langer dan een jaar geleden slachtoffer zijn geworden van relationeel geweld. Tot slot is 7 procent van de respondenten in het afgelopen jaar slachtoffer geworden van relationeel geweld. Hieronder worden voor psychisch, lichamelijk en seksueel geweld de meest opvallende percentages besproken.

Aard en omvang van psychisch geweld

Van de 143 respondenten geven 44 aan ooit slachtoffer te zijn geweest van psychisch geweld (30,8%). Opvallend bij psychisch geweld, is dat de respondenten vooral hebben aangegeven dat men langer dan een jaar geleden slachtoffer is geworden van vrijheidsbeperking (9,1%).

Daarnaast zijn nog een aantal stellingen vaker gerapporteerd. De respondenten zijn het meest slachtoffer geworden van geregeld kwetsende opmerkingen. 7 Procent van de respondenten heeft als kind regelmatig kwetsende opmerkingen in de huiselijke kring te

verduren gehad, 7 procent is hier langer dan een jaar geleden slachtoffer van geweest en 2,8 heeft is hier in het afgelopen jaar slachtoffer van geweest. De respondenten hebben tevens gerapporteerd dat men langer dan een jaar geleden voortdurend in de gaten gehouden werd (7%). Tot slot geeft 2,8 procent van de respondenten aan dat ze in het afgelopen jaar zelf geen afspraken hebben mochten maken.

Aard en omvang van lichamelijk geweld

29,4 Procent van de respondenten heeft aangegeven ooit slachtoffer te zijn geweest van lichamelijk geweld in de huiselijke kring. Een opvallend resultaat is dat 20 van de 143 respondenten aangeven dat hij/zij als kind slachtoffer is geweest van lichamelijk geweld (14%).

De stellingen die men als kind het meest heeft meegemaakt zijn 'geslagen of geschopt worden' (11,9%) en 'geslagen worden met een voorwerp' (9,8%). Bij respondenten die langer dan een jaar geleden slachtoffer zijn geworden van lichamelijk geweld, bestond het geweld vooral uit hard vastgehouden worden (7,0%), ergens hard tegenaan geduwd worden, geslagen of geschopt worden of bedreigd worden met lichamelijk geweld (alle drie 6,3%). De respondenten die hebben aangegeven afgelopen jaar slachtoffer te zijn geweest van lichamelijk geweld, zijn vooral slachtoffer geworden van bedreiging met lichamelijk geweld en hard vastgehouden worden (beiden 1,4%).

Aard en omvang van seksueel geweld

Bij seksueel geweld geven 9 respondenten aan dit ooit in zijn leven te hebben meegemaakt (6,3%). Verder geven de respondenten aan dat ze zowel als kind en langer dan een jaar geleden slachtoffer zijn geweest van seksuele intimidatie, respectievelijk 2,8 en 3,5 procent. De meest gerapporteerde vorm van seksueel geweld onder kinderen is dat ze tegen hun zin een geslachtsdeel te zien kregen (2,1%). De respondenten geven verder vooral aan dat ze langer dan een jaar geleden slachtoffer zijn geworden van bedreiging met seksueel geweld en met aanranding (beiden 2,8%)

4.2.2 Kenmerken slachtoffers

Aan de hand van enkele beschrijvende analyses is bekeken wat de kenmerken zijn van slachtoffers van relationeel geweld. Verbanden tussen verschillende variabelen zijn getoetst aan de hand van de Mann-Whitney, de Kruskal-Wallis of Pearson's correlatiecoëfficiënt. Er zijn niet voor alle variabelen significante verbanden gevonden, omdat de onderzoeksgroep daar te klein voor was. Opvallende (niet-significante) verbanden worden echter wel genoemd. In tabel zes wordt een overzicht gegeven van de kenmerken van slachtofferschap van alle vormen van relationeel geweld. De percentages staan voor het aantal personen dat binnen

die groep slachtoffer is geworden. N staat voor het aantal respondenten dat de vragenlijst heeft ingevuld, dus 38 mannen hebben de vragenlijst ingevuld en daarvan geeft 50 procent aan ooit slachtoffer te zijn geworden van relationeel geweld.

De percentages in de tabel tellen niet op tot honderd procent, maar staan voor het percentage personen, dat die antwoordcategorie had aangekruist (voor antwoordcategorieën zie bijlage 1). Er is overlap mogelijk, omdat één persoon meerdere antwoordcategorieën kan hebben aangekruist. Bij 'ooit slachtofferschap' is deze overlap gecorrigeerd en dit staat dus voor het totaal aantal respondenten dat ooit slachtoffer is geworden.

Tabel 6. Percentage slachtoffers van relationeel geweld

	Ooit slachtoffer (52,2)	Als kind (26,6)	Langer dan een jaar geleden (24,5)	Afgelopen jaar (7,0)	N
Geslacht					
Man	50	32	21	3	38
Vrouw	47	27	26	9	105
Leeftijd					
15-30	51	26	29	9	35
31-40	46	35	24	8	37
41-65	48	26	24	6	62
Opleidingsniveau					
Lager onderwijs	62	41	24	15	34
Middelbaar onderwijs	41	18	26	7	44
Hoger onderwijs	42	26	27	2	50
Burgerlijke staat					
Ongehuwd	53	37	26	5	38
Samenwonend	50	21	33	4	24
Gehuwd	44	30	20	10	61
Gescheiden	50	7	36	7	14
Weduwe/ weduwnaar	0	0	0	0	3

Uit de respons blijkt dat mannen en vrouwen ongeveer even vaak slachtoffer zijn geworden van agressie en geweld in de huiselijke kring (respectievelijk 50% en 47%). Er bestaat een significant verband tussen het gerapporteerde niet-slachtofferschap van relationeel geweld en geslacht. Dit wil zeggen dat mannen vaker dan vrouwen aangeven dat ze geen slachtoffer zijn van relationeel geweld ($p < .05$). Daarnaast is geen significant verband gevonden tussen slachtofferschap van alle vormen van relationeel geweld en geslacht.

Verder blijkt uit tabel zes dat 62 procent van de respondenten met een laag opleidingsniveau aangeeft slachtoffers te zijn geweest van relationeel geweld, waarvan 41 procent als kind en 15 procent afgelopen jaar. Deze getallen zijn hoger dan bij de andere opleidingsniveaus. Hoger opgeleiden rapporteren daarbij significant vaker dat ze nog nooit enige vorm van relationeel geweld hebben meegemaakt ($\chi^2(2) = 6.118, p < .05$).

Tot slot zijn ongehuwde respondenten vaker dan andere vormen van burgerlijke staat als kind slachtoffer geworden van relationeel geweld (53%) en gescheiden respondenten zijn vaker als volwassene langer dan een jaar geleden slachtoffer geworden van relationeel geweld (36%).

Kenmerken slachtoffers van psychisch geweld

In tabel zeven staat het percentage slachtoffers van psychisch geweld. De cijfers staan voor het percentage respondenten dat binnen die groep slachtoffer is geworden van psychisch geweld.

Tabel 7. Percentage slachtoffers van psychisch geweld

	Ooit slachtoffer (30,8)	Als kind (13,3)	Langer dan een jaar geleden (18,2)	Afgelopen jaar (5,6)	N
Geslacht					
Man	21	8	13	0	38
Vrouw	34	15	20	8	105
Leeftijd					
15-30	40	14	23	9	35
31-40	35	16	22	8	37
41-65	24	11	15	3	62
Opleidingsniveau					
Lager onderwijs	53	26	21	15	34
Middelbaar onderwijs	25	7	20	5	44
Hoger onderwijs	22	6	18	2	50
Burgerlijke staat					
Ongehuwd	42	26	21	5	38
Samenwonend	33	8	21	4	24
Gehuwd	23	10	15	7	61
Gescheiden	43	7	29	7	14
Weduwe/ weduwnaar	0	0	0	0	3

Opvallende getallen in tabel zeven zijn dat vrouwen vaker dan mannen slachtoffer zijn geworden van psychisch geweld (34%), zowel als kind (15%), langer dan een jaar geleden (20%) en in het afgelopen jaar (8%). Er is een significant verband gevonden tussen de gerapporteerde slachtoffers en geslacht. Mannen geven significant vaker aan dan vrouwen dat ze geen slachtoffer zijn geweest van psychisch geweld ($p < .025$). Vrouwen geven daarentegen significant vaker dan mannen aan ooit slachtoffer te zijn geweest van psychisch geweld ($p < .05$).

Tevens blijkt dat vooral lager opgeleiden aangeven dat ze slachtoffer zijn geworden van psychisch geweld en dan vooral langer dan een jaar geleden en in het afgelopen jaar, respectievelijk 53, 26 en 15 procent. Lager opgeleiden blijken significant het vaakst aan te geven dat ze slachtoffer zijn geworden van psychisch geweld ($\chi^2 (2) = 10.380$, $p < .01$).

Daarnaast rapporteren lager opgeleiden significant het vaakst dat ze als kind slachtoffer zijn geworden van psychisch geweld ($\chi^2(2) = 9.668, p < .01$).

Tot slot is 29 procent van de gescheiden respondenten langer dan een jaar geleden slachtoffer geworden van psychisch geweld, dit getal is groter dan bij de andere vormen van burgerlijke staat.

Kenmerken slachtoffers van lichamelijk geweld

In tabel acht staat een overzicht van de slachtoffers van lichamelijk geweld.

Tabel 8. Percentage slachtoffers van lichamelijk geweld

	Ooit slachtoffer (29,4)	Als kind (18,2)	Langer dan een jaar geleden (12,6)	Afgelopen jaar (2,8)	N
Geslacht					
Man	32	24	11	3	38
Vrouw	29	16	13	3	105
Leeftijd					
15-30	34	20	14	6	35
31-40	24	19	11	0	37
41-65	29	16	13	3	62
Opleidingsniveau					
Lager onderwijs	32	26	9	0	34
Middelbaar onderwijs	27	11	16	5	44
Hoger onderwijs	32	22	14	2	50
Burgerlijke staat					
Ongehuwd	26	18	11	0	38
Samenwonend	29	17	17	0	24
Gehuwd	31	20	12	7	61
Gescheiden	29	7	21	0	14
Weduwe/ weduwnaar	0	0	0	0	3

Uit tabel acht blijkt dat mannen als kind vaker dan vrouwen slachtoffer zijn geworden van lichamelijk geweld, respectievelijk 24 en 16 procent. In totaal zijn mannen tevens iets vaker dan vrouwen slachtoffer geworden van lichamelijk geweld (32% en 29%). Bovendien blijkt dat vrouwen iets vaker dan mannen langer dan een jaar geleden slachtoffer zijn geworden van lichamelijk geweld (13% en 11%).

Een opvallend resultaat uit de tabel is verder dat van de gescheiden respondenten 21 procent langer dan een jaar geleden slachtoffer is geworden van lichamelijk geweld. Verder blijkt dat alle slachtoffers van het afgelopen jaar, getrouwd zijn (7%).

Kenmerken slachtoffers van seksueel geweld

In tabel negen wordt het percentage slachtoffers van seksueel geweld weergegeven.

Tabel 9. Percentage slachtoffers van seksueel geweld

	Ooit slachtoffer (6,3)	Als kind (2,8)	Langer dan een jaar geleden (3,5)	N
Geslacht				
Man	3	3	0	38
Vrouw	8	3	5	105
Leeftijd				
15-30	9	6	3	35
31-40	5	0	5	37
41-65	5	2	3	62
Opleidingsniveau				
Lager onderwijs	3	3	0	34
Middelbaar onderwijs	7	5	2	44
Hoger onderwijs	10	2	8	50
Burgerlijke staat				
Ongehuwd	8	5	3	38
Samenwonend	4	0	4	24
Gehuwd	5	2	3	61
Gescheiden	7	0	7	14
Weduwe/ weduwnaar	0	0	0	3

Vrouwen zijn vaker dan mannen slachtoffer geworden van seksueel geweld (3% en 8%), dit verschil is er echter niet als kind (zowel mannen als vrouwen 3%). Verder blijkt uit de tabel dat vooral hoger opgeleiden en gescheiden respondenten langer dan een jaar geleden slachtoffer zijn geworden van seksueel geweld, respectievelijk 8 en 7 procent.

4.2.3 Frequentie van het geweld

Bij de vragen over lichamelijk en seksueel geweld werd tevens gevraagd hoe vaak het geweld is voorgekomen. Het aantal respondenten dat deze vraag heeft ingevuld voor lichamelijk geweld is 28 en voor seksueel geweld 8. Uit de antwoorden van de respondenten blijkt dat bij 22 respondenten die ooit lichamelijk geweld heeft meegemaakt, dit een paar keer is voorgekomen of dat het een paar keer per jaar is voorgekomen (78,6%). De helft van de acht respondenten, die heeft aangegeven slachtoffer te zijn geweest van seksueel geweld, geeft aan dat het één keer is gebeurd en drie respondenten geven aan dat het een paar keer is voorgekomen.

4.3 Daders van relationeel geweld

In de vragenlijst komt een zevental zelfrapportagevragen die het daderschap van relationeel geweld meten. De zelfrapportagevragen zijn opgedeeld in psychisch, lichamelijk en seksueel geweld. Tabel tien bevat een overzicht van daderschap van relationeel geweld in procenten. Ook in deze tabel tellen de percentages niet op tot honderd, omdat sommige respondenten dadervragen hadden overgeslagen.

Tabel 10. Percentage daderschap

	Wel dader	Geeft liever geen antwoord	Niet dader
Psychisch geweld	17,5	10,5	56,6
Lichamelijk geweld	11,2	7,0	65,7
Seksueel geweld	2,1	3,5	76,9
Totaal (N=143)	25,9	12,6	45,5

Uit tabel tien blijkt dat de respondenten aangeven dader te zijn van met name psychisch geweld, namelijk 17,5 procent. Bij psychisch geweld geven de respondenten het vaakst toe dat ze regelmatig kwetsende opmerkingen naar iemand uit de huiselijke kring maken (18,2%). Verder geeft 11,2 procent van de respondenten aan dader te zijn van lichamelijk geweld en 2,1 procent zegt dader te zijn van seksueel geweld. Bij lichamelijk geweld komt daderschap van schoppen het vaakst voor (10%). Onder de daders van seksueel geweld geven de meeste toe dat ze iemand in de huiselijke kring hebben aangerand (2,5%). In totaal is 25,9 procent van de respondenten dader van relationeel geweld.

‘Geeft liever geen antwoord’ is in deze tabel opgenomen, omdat bij de dadervragen tevens de antwoordmogelijkheid ‘daar geef ik liever geen antwoord op’ was toegevoegd. Door deze extra antwoordcategorie kon een onderscheid worden gemaakt tussen mensen die liever geen antwoord gaven op de vraag en mensen die de vraag vergeten zijn te beantwoorden.

4.3.1 Kenmerken daders

In deze paragraaf worden de kenmerken van daders van relationeel geweld bekeken. In de vragenlijst hebben slachtoffers aangegeven wie de dader was, de resultaten hiervan staan in tabel elf.

Tabel 11. Percentage daders gerapporteerd door slachtoffers

	Psychisch geweld	Lichamelijk geweld	Seksueel geweld	Gerapporteerd door andere personen	Totaal (N=143)
Partner	2,1	2,1	1,4	4,2	9,8
Ex-partner	6,3	7,0	2,1	2,1	17,5
Ouder(s)	9,8	12,6	0,0	1,4	23,8
Kind(eren)	0,0	0,7	0,7	1,4	2,8
Ander gezinslid	0,7	1,4	0,0	0,0	2,1
Ander familielid	0,0	1,4	0,7	0,0	2,1
Huisvriend	0,0	0,0	1,4	0,0	1,4

Uit tabel elf blijkt dat vooral ex-partners (17,5%) en ouders (23,8%) door slachtoffers worden aangewezen als dader. Ouders zijn vooral dader van lichamelijk geweld (12,6%) en van psychisch geweld (9,8%). Ex-partners zijn zowel dader van psychisch geweld (6,3%), als van lichamelijk geweld (7,0%). De partners worden vooral door andere personen gerapporteerd als dader (4,2%), dus niet door het slachtoffer zelf.

Tabel twaalf bevat een overzicht van de kenmerken van daders van agressie en geweld in de huiselijke kring. De percentages zijn gebaseerd op zelfrapportage vragen uit de vragenlijst. De percentages staan voor het aantal personen dat binnen die groep dader is van relationeel geweld. N staat voor het aantal respondenten dat de vragenlijst heeft ingevuld, dus 38 mannen hebben de vragenlijst ingevuld en daarvan geeft 31 procent aan ooit dader te zijn geweest van relationeel geweld.

Tabel 12. Percentage daderschap voor relationeel geweld

	Wel dader (25,9)	Mogelijk dader (12,6)	Geen dader (45,5)	Totaal	N
Geslacht					
Man	31	13	56	100	38
Vrouw	31	15	54	100	105
Leeftijd					
15-30	36	11	53	100	35
31-40	36	14	50	100	37
41-65	25	16	58	100	62
Opleidingsniveau					
Lager onderwijs	23	23	53	100	34
Middelbaar onderwijs	21	8	70	100	44
Hoger onderwijs	38	15	48	100	50
Burgerlijke staat					
Ongehuwd	38	9	53	100	38
Samenwonend	51	5	44	100	24
Gehuwd	29	22	48	100	61
Gescheiden	18	9	73	100	14
Weduwe/weduwenaar	0	0	100	100	3

Mannen en vrouwen geven even vaak aan dat ze dader zijn van relationeel geweld, allebei 31 procent. 38 Procent van de hoger opgeleiden is dader van relationeel geweld, dit percentage is hoger dan bij de lager en middelbaar opgeleiden. Daarnaast zijn vooral de samenwonende respondenten dader van agressie en geweld in de huiselijke kring (51%).

Van de lager opgeleiden geeft 23 procent liever geen antwoord op de vragen of ze dader zijn van relationeel geweld. Tevens geeft 22 procent van de gehuwden aan liever geen antwoord te geven op de vragen of ze dader zijn van agressie en geweld in de huiselijke kring.

Kenmerken daders van psychisch geweld

In tabel dertien worden de percentages van daders van psychisch geweld weergegeven. Evenals in tabel twaalf staan de percentages voor het aantal personen dat binnen die groep dader is van psychisch geweld.

Tabel 13. Percentage daders van psychisch geweld

	Wel dader (17,5)	Mogelijk dader (10,5)	Geen dader (56,6)	Totaal	N
Geslacht					
Man	18	13	69	100	38
Vrouw	22	12	66	100	105
Leeftijd					
15-30	23	7	70	100	35
31-40	30	14	57	100	37
41-65	15	15	71	100	62
Opleidingsniveau					
Lager onderwijs	22	18	60	100	34
Middelbaar onderwijs	16	8	76	100	44
Hoger onderwijs	20	11	70	100	50
Burgerlijke staat					
Ongehuwd	21	4	75	100	38
Samenwonend	32	5	63	100	24
Gehuwd	17	22	61	100	61
Gescheiden	18	9	73	100	14
Weduwe/weduwnaar	0	0	100	100	3

Uit tabel dertien blijkt dat ongeveer hetzelfde percentage mannen en vrouwen zich schuldig heeft gemaakt aan psychisch geweld, het percentage is echter iets hoger bij vrouwen dan bij mannen (22% en 18%). Van de samenwonende respondenten heeft 32 procent zich ooit schuldig gemaakt aan psychisch geweld, dit is een hoger percentage dan bij de andere vormen van burgerlijke staat.

Tot slot geeft 18 procent van de lager opgeleiden liever geen antwoord op de vragen of ze ooit psychisch geweld in de huiselijke kring hebben gepleegd, 22 procent van de gehuwden geeft ook liever geen antwoord op deze vragen.

Kenmerken daders van lichamelijk geweld

Tabel veertien bevat een overzicht van het percentage daders van lichamelijk geweld.

Tabel 14. Percentage daders van lichamelijk geweld

	Wel dader (11,2)	Mogelijk dader (7,0)	Geen dader (65,7)	Totaal	N
Geslacht					
Man	12	9	79	100	38
Vrouw	13	9	78	100	105
Leeftijd					
17-30	18	8	74	100	35
31-40	13	6	81	100	37
41-65	11	7	80	100	62
Opleidingsniveau					
Lager onderwijs	4	12	84	100	34
Middelbaar onderwijs	13	2	85	100	44
Hoger onderwijs	21	11	70	100	50
Burgerlijke staat					
Ongehuwd	9	6	85	100	38
Samenwonend	30	6	65	100	24
Gehuwd	14	12	74	100	61
Gescheiden	0	0	100	100	14
Weduwe/weduwenaar	0	0	100	100	3

Een opvallend resultaat uit tabel veertien is dat 21 procent van de hoger opgeleiden aangeeft dader te zijn geweest van lichamelijk geweld in de huiselijke kring, dit is hoger dan het daderschap onder de lager en middelbaar opgeleiden. 30 Procent van de samenwonende respondenten geeft aan schuldig te zijn aan lichamelijk geweld.

Het verschil tussen het percentage mannen en vrouwen dat lichamelijk geweld pleegt is bij lichamelijk geweld niet groot, respectievelijk 12 en 13 procent. Ook bij deze vorm van geweld geven de gehuwden respondenten in verhouding tot de andere vormen van burgerlijke staat, vaker aan liever geen antwoord op de vragen of zij ooit lichamelijk geweld hebben gepleegd (12%).

Kenmerken daders van seksueel geweld

In tabel vijftien wordt een overzicht weergegeven van het percentage daders van seksueel geweld.

Tabel 15. Percentage daders van seksueel geweld

	Wel dader (2,1)	Mogelijk dader (3,5)	Geen dader (76,9)	Totaal	N
Geslacht					
Man	6	6	89	100	38
Vrouw	1	4	95	100	105
Leeftijd					
15-30	0	8	92	100	35
31-40	0	6	94	100	37
41-65	3	2	94	100	62
Opleidingsniveau					
Lager onderwijs	0	4	96	100	34
Middelbaar onderwijs	2	2	96	100	44
Hoger onderwijs	0	7	93	100	50
Burgerlijke staat					
Ongehuwd	0	3	97	100	38
Samenwonend	0	6	94	100	24
Gehuwd	5	5	89	100	61
Gescheiden	0	0	100	100	14
Weduwe/weduwnaar	0	0	100	100	3

Tabel vijftien laat zien dat 6 procent van de mannelijke respondenten rapporteert dat hij dader is van seksueel geweld. Daarentegen geeft slechts 1 procent van de vrouwelijke respondenten aan dat ze hiervan dader zijn. Alle daders van seksueel geweld zitten in de leeftijdsgroep 41-65, zijn middelbaar opgeleid en gehuwd. Van de respondenten in de leeftijdsgroep 41-65 geeft 3 procent toe dader te zijn van seksueel geweld. Van de middelbaar opgeleiden is 2 procent dader van seksueel geweld. Tot slot is 5 procent van de gehuwde respondenten dader van seksueel geweld.

4.4 Relationeel geweld gerapporteerd door andere personen

In de enquête werd de vraag gesteld of de respondent iemand kende die agressie en geweld in de huiselijke kring heeft meegemaakt. Hieruit blijkt dat 7 procent van de respondenten iemand kende die slachtoffer is geworden van relationeel geweld. Het gaat vooral om geweld gepleegd door de partner (60%), door de ex-partner (30%) en door de ouders (20%). In 70 procent van de gevallen gaat het om slachtofferschap van psychisch geweld, in 90 procent van de gevallen gaat het om lichamelijk geweld en in 20 procent van de gevallen gaat het om seksueel geweld. In deze cijfers zit overlap, dus sommige gerapporteerde slachtoffers hebben meerdere vormen van geweld meegemaakt.

4.5 Gezondheid van slachtoffers en daders

In deze paragraaf wordt uiteengezet hoe de scores van de respondenten op perceptie van de eigen gezondheid, aandoeningen en klachten, contact met zorgverleners, welbevinden en sociale contacten zich verhouden tot slachtoffer- en daderschap van relationeel geweld. In tabel zestien staan de gemiddelde scores en de standaarddeviaties (een maat voor spreiding ten opzichte van het gemiddelde) van alle respondenten op aandoeningen en klachten, contact met zorgverleners, perceptie van de eigen gezondheid, welbevinden en sociale contacten.

Tabel 16. Gemiddelde scores op gezondheid

	Range	Gemiddelde	Std. deviatie
Aandoeningen en klachten	0,00 – 7,00	1,9	1,8
Contact met zorgverleners	0,00 – 5,00	1,4	1,0
Perceptie van de eigen gezondheid	1,00 – 5,00	3,3	0,8
Welzijn	2,33 - 5,00	4,5	0,5
Sociale contacten	1,73 - 3,00	2,7	0,3

Uit tabel zestien blijkt dat de respondenten in de afgelopen twaalf maanden gemiddeld 2 (1,9) aandoeningen en/of klachten hebben gehad, zoals migraine of ernstige hoofdpijn en huidklachten. Verder hebben de respondenten gemiddeld met 1 (1,4) zorgverlener contact gehad, veelal met de huisarts of met de specialist.

Daarnaast scoren de respondenten op de vraag hoe ze hun gezondheid over het algemeen zouden noemen een 3,3, dit getal ligt tussen de goed (3) en zeer goed (4). De respondenten oordelen dus over het algemeen goed over de eigen gezondheid. Op de schaal 'welzijn' scoren de respondenten gemiddeld een 4,5, waarbij een 5 een goed welzijn in de afgelopen maand inhoudt. Tot slot scoren de respondenten gemiddeld een 2,7 op de schaal 'sociale contacten'. Een 3 op de schaal 'sociale contacten' betekent dat de respondent helemaal tevreden is over de eigen sociale contacten.

4.5.1 Verschil in gezondheid tussen slachtoffers en niet-slachtoffers

Vervolgens is het verschil in gezondheid tussen slachtoffers, daders en de rest van de respondenten berekend. Door middel van de Mann-Whitney toets wordt bekeken of een significant verschil bestaat tussen deze groepen.

Een significant verband werd gevonden tussen welzijn en respondenten die hebben aangegeven dat ze in het afgelopen jaar slachtoffer zijn geweest van relationeel geweld, namelijk $p < .025$. Tevens is een verband gevonden tussen slachtofferschap van relationeel geweld in het afgelopen jaar en contact met zorgverleners, namelijk $p < .05$. Deze resultaten betekenen dat respondenten die aangaven in het afgelopen jaar slachtoffer te zijn geweest

van enige vorm van relationeel geweld, significant slechter oordelen over hun welzijn en tevens significant meer contact hebben met zorgverleners dan niet-slachtoffers.

Verder blijkt dat respondenten die als kind slachtoffer zijn geworden van psychisch geweld, significant slechter oordelen over de eigen gezondheid ($p < .025$). Respondenten die in het afgelopen jaar slachtoffer zijn geworden van psychisch geweld hebben significant meer contact met zorgverleners dan niet-slachtoffers ($p < .05$). Het lijkt erop dat respondenten die aangeven slachtoffer te zijn van psychisch geweld in het afgelopen een slechter welzijn hebben.

Tevens lijkt het erop dat respondenten die aangaven dat ze korter dan een jaar geleden slachtoffer zijn geweest van lichamelijk geweld een slechter welzijn hebben en meer contact hebben met zorgverleners. Tot slot lijkt het erop dat respondenten die aangaven als kind slachtoffer te zijn geworden van seksueel geweld, slechter scoren op de schaal 'sociale contacten', maar deze verbanden zijn niet significant.

4.5.2 Verschil in gezondheid tussen daders en niet-daders

Vervolgens zijn de verbanden tussen daderschap en gezondheid bekeken. Opvallend is dat respondenten die aangeven dader te zijn van relationeel geweld significant hoger scoren op de schaal welzijn dan de rest van de respondenten ($p < .05$). Zelfgerapporteerde daders van psychisch geweld scoren ook significant hoger op welzijn ($p < .01$). Ook zelfgerapporteerde daders van lichamelijk geweld scoren significant hoger op de schaal van welzijn ($p < .01$). Deze resultaten betekenen dat daders van relationeel-, psychisch- en lichamelijk geweld aangaven een beter welzijn te hebben dan niet-daders.

Respondenten die aangeven dat ze liever geen antwoord geven op de vraag of ze dader zijn van psychisch geweld beoordelen daarentegen significant lager over hun welzijn dan niet-daders ($p < .025$).

4.6 Hulpverlenende instanties en politie

Uit de resultaten blijkt dat veertien respondenten het geweld bij iemand hebben gemeld (9,8%). Zes respondenten hebben het geweld bij de politie gemeld (4,2%), tien respondenten hebben er met vrienden of familie over gesproken (7%) en drie respondenten hebben het bij de huisarts gemeld (2,1%). Slechts twee respondenten hebben aangegeven het geweld gemeld te hebben bij een instantie speciaal voor relationeel geweld, Skuchami PSI (1,4%). Tot slot heeft 2,1 procent het geweld bij Sentro di Dama (centrum voor vrouwenzaken) gemeld en 2,1 procent heeft het geweld met iemand anders besproken, veelal een psycholoog.

Uit de antwoorden van de respondenten blijkt ook dat 36 respondenten het relationeel geweld met niemand heeft besproken of nergens heeft gemeld (27,9%). De meest gehoorde reden hiervoor is dat men het geweld niet ernstig genoeg vond (8,4%). Verder heeft men het geweld niet gemeld, omdat: men de dader niet wil verraden (0,7%), men niet weet waar het geweld gemeld moet worden (0,7%), men het gevoel heeft dat men toch niet kan helpen (0,7%) of uit angst (2,8%). Tot slot geeft 1,4 procent aan geen behoefte te hebben aan hulp en 5,6 procent heeft een andere reden waarom hij/zij het geweld niet gemeld heeft. Door de respondent werd vooral als andere reden opgeschreven dat men het geweld normaal vond en het dus niet als geweld aanmerkt.

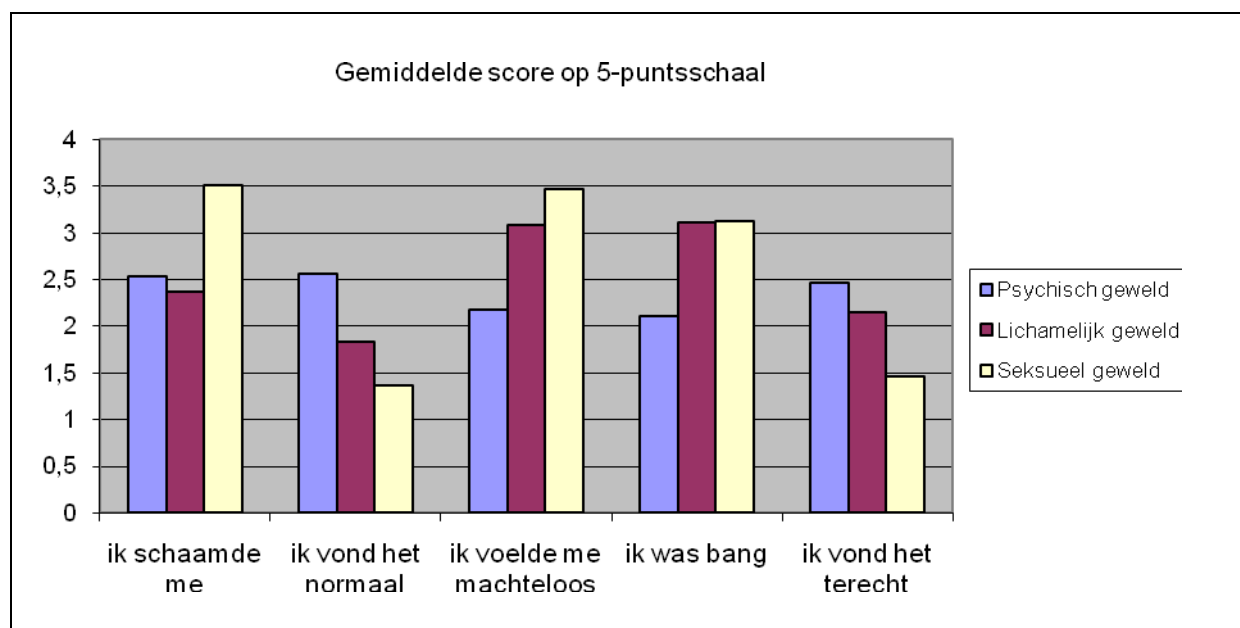
4.7 Ervaringen van het geweld

In de vragenlijst werd gevraagd hoe slachtoffers en daders het geweld ervaren hebben of hoe sterk zij bepaalde emoties voelden. In deze paragraaf wordt besproken hoe de respondenten deze vragen beantwoord hebben.

4.7.1 Ervaringen van slachtoffers

Grafiek één geeft een overzicht van de ervaringen van slachtoffers van psychisch, lichamelijk en seksueel geweld. De vragen die werden gesteld staan op de x-as van de grafiek, namelijk 'ik schaamde me', 'ik vond het normaal', 'ik voelde me machteloos', 'ik was bang' en 'ik vond het terecht'. De antwoordmogelijkheden bij de vragen staan op de y-as van de grafiek, namelijk 'helemaal niet' (1), 'nauwelijks' (2), 'soms wel, soms niet' (3), 'een beetje' (4) en 'heel erg' (5).

Grafiek 1. Ervaringen van slachtoffers



Grafiek één laat zien dat respondenten, die hebben aangegeven slachtoffer te zijn geworden van psychisch geweld, bij de verschillende emoties gemiddeld op een 5-puntsschaal rond de 2,5 scoren, dit ligt tussen de antwoordcategorieën 'nauwelijks' en 'soms wel, soms niet'. Slachtoffers van psychisch geweld schaamden zich nauwelijks voor het geweld. Ook gaven ze aan dat ze zich nauwelijks machteloos of bang voelden tijdens of vlak na het geweld. Verder vonden slachtoffers van psychisch geweld het geweld weleens normaal en terecht, maar niet altijd.

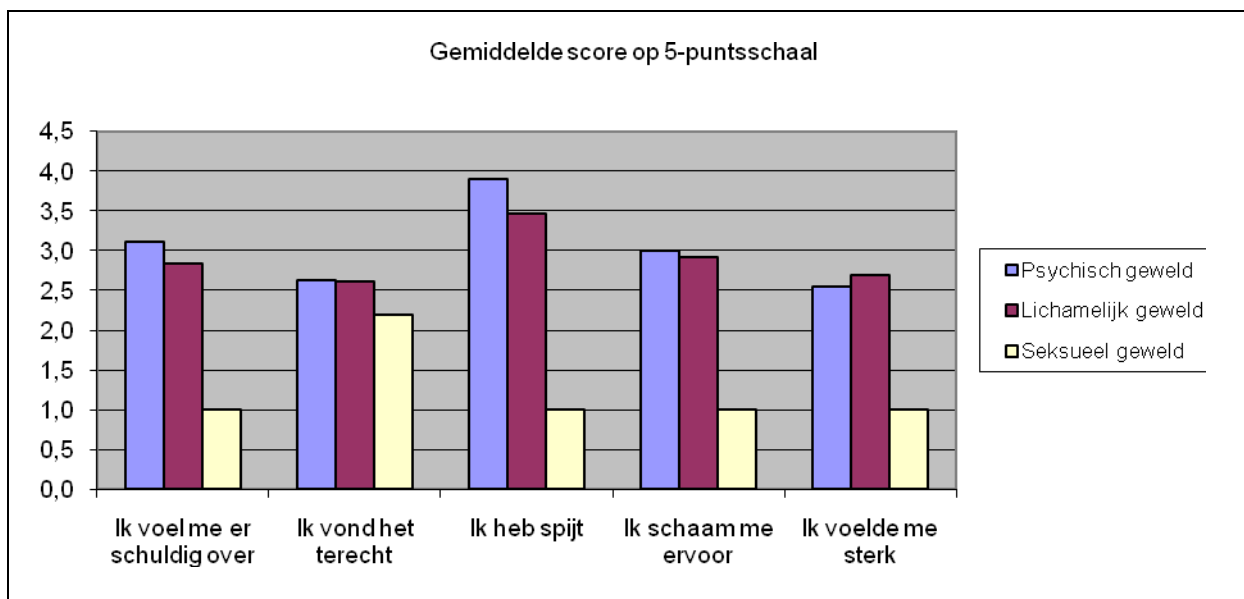
Uit grafiek één blijkt verder dat respondenten, die aangeven slachtoffer te zijn geweest van lichamelijk geweld, zich ook nauwelijks schaamden voor het geweld. Slachtoffers van lichamelijk geweld voelden zich echter weleens machteloos of bang, daarnaast vonden ze het geweld minder normaal en terecht dan slachtoffers van psychisch geweld.

Tot slot laat de grafiek zien dat slachtoffers van seksueel geweld zich enigszins schaamden tijdens of na het geweld. De slachtoffers van seksueel geweld voelden zich af en toe machteloos en bang. Tot slot vonden slachtoffers van seksueel geweld het geweld het minst normaal en terecht in vergelijking tot slachtoffers van psychisch en lichamelijk geweld, ze vonden het geweld namelijk helemaal niet normaal en terecht.

4.7.2 Ervaringen van daders

In deze paragraaf worden verder de ervaringen van daders over het geweldgebruik uiteengezet. In grafiek twee staat hoe de daders hun geweldgebruik ervaren hebben of welke emoties ze voelden tijdens of na hun geweldgebruik. In grafiek twee staan op de x-as de vragen en op de y-as de 5-puntsschaal. De getallen op de y-as corresponderen met de antwoordmogelijkheden: 'helemaal niet' (1), 'nauwelijks' (2), 'soms wel, soms niet' (3), 'een beetje' (4) en 'heel erg' (5).

Grafiek 2. Ervaringen van daders



Grafiek twee laat zien dat daders van psychisch geweld en daders van lichamelijk geweld min of meer het geweldgebruik op dezelfde manier hebben ervaren. Beide groepen daders voelden zich weleens schuldig over hun geweldgebruik, terwijl ze zelden spijt hadden. Tevens vonden daders van psychisch- en lichamelijk geweld hun geweldgebruik af en toe terecht en ze schaamden zich soms wel en soms niet. Tot slot voelden beide groepen daders zich weleens sterk tijdens of na hun geweldgebruik, maar niet altijd.

Uit grafiek twee blijkt verder dat daders van seksueel geweld wisselend antwoorden op de vraag hoe ze hun geweldgebruik ervaren hebben. Aan de ene kant voelden ze zich helemaal niet schuldig over het geweld, hadden ze helemaal geen spijt en schaamden ze zich helemaal niet voor het geweldgebruik. Aan de andere kant vonden ze het geweld nauwelijks terecht en voelden ze zich helemaal niet sterk.

5 Conclusie

Het fenomeen relationeel geweld is een groot probleem. Relationeel geweld heeft namelijk ernstige gevolgen voor zowel het individu, het gezin en de maatschappij. Het is een geweldsoort dat zich binnen relaties en binnen een beschermde omgeving afspeelt. Relationeel geweld is tevens een vorm van verborgen criminaliteit, waardoor het onduidelijk is hoeveel mensen hier ooit mee te maken hebben gehad. Slachtoffers zullen het geweld niet snel melden, bijvoorbeeld uit schaamte, angst of afhankelijkheid aan de dader. Maar ook daders zullen het geweld niet snel melden, bijvoorbeeld uit angst om aangehouden te worden of omdat ze niet weten dat ze iets fout doen.

Nog niet overal is onderzoek gedaan naar relationeel geweld en het is dus soms onduidelijk hoe groot het probleem daadwerkelijk is. Ook op Curaçao was nog niet bekend hoe vaak relationeel voorkomt en wat het voor gevolgen kan hebben voor de slachtoffers en de daders. Aan de hand van een probleemstelling en een aantal deelvragen heb ik het relationele geweld op Curaçao in kaart gebracht. De probleemstelling is:

‘Wat is de aard en omvang van relationeel geweld op Curaçao, welke impact heeft relationeel geweld op de gezondheid en hoe ervaren slachtoffers en daders het geweld?’

en de deelvragen zijn:

7. *Wat is de aard en omvang van relationeel geweld op Curaçao?*
8. *Wat zijn kenmerken van slachtoffers van relationeel geweld op Curaçao?*
9. *Wat zijn kenmerken van daders van relationeel geweld op Curaçao?*
10. *Verschillen de slachtoffers en daders van relationeel geweld in gezondheid, welzijn en/of gebruik van gezondheidsvoorzieningen van de rest van de bevolking?*
11. *In hoeverre wenden daders en slachtoffers van relationeel geweld zich tot hulpverlenende instanties en politie?*
12. *Hoe ervaren slachtoffers en daders van het geweld?*

Ik heb de probleemstelling onderzocht door middel van een volledig gestructureerde enquête. De enquête is in totaal door 38 mannen en 105 vrouwen behorende tot de beroepsbevolking in de leeftijd van 17 tot 65 jaar van Curaçao ingevuld. Hieronder geef ik antwoord op de deelvragen en de probleemstelling.

5.1 Aard en omvang van relationeel geweld op Curaçao

De eerste deelvraag in dit onderzoek is: 'Wat is de aard en omvang van relationeel geweld op Curaçao?'. Het eerste opvallende resultaat uit dit onderzoek is dat meer dan de helft van de beroepsbevolking ooit te maken heeft gehad met enige vorm van relationeel geweld. Daarnaast worden jaarlijks ongeveer 10.000 (van de 135.000 inwoners) personen slachtoffer. Op Curaçao is dus een groot aantal personen slachtoffer van relationeel geweld.

Op het gebied van de omvang lijken de verwachtingen op basis van het literatuuronderzoek en het vooronderzoek naar relationeel geweld op Curaçao grotendeels te kloppen. Onder andere door de 'macho-cultuur' en de opvoedingsstijl op Curaçao mocht een groot percentage slachtoffers verwacht worden op Curaçao, maar dit neemt niet weg dat het werkelijk aantal slachtoffers ook hoog is.

De aard van het geweld blijkt vooral te bestaan uit slaan en schoppen in de huiselijke kring of dat er kwetsende opmerkingen worden gemaakt binnen de huiselijke kring.

Nog een opvallend percentage uit dit onderzoek is dat meer dan een kwart van de beroepsbevolking op Curaçao toegeeft dader te zijn van agressie en/of geweld in de huiselijke kring. Ook dit is een groot aantal respondenten dat toegeeft dader te zijn van relationeel geweld.

5.2 Slachtoffers van relationeel geweld op Curaçao

Een tweede vraag die centraal stond in dit onderzoek is wat de kenmerken van slachtoffers van relationeel geweld op Curaçao zijn. Een eerste opmerkelijk kenmerk van relationeel geweld op Curaçao is dat zowel mannen als vrouwen slachtoffers van relationeel geweld zijn. Uit het literatuuronderzoek kwam ook naar voren dat zowel mannen als vrouwen slachtoffer worden van relationeel geweld, hoewel vaak verondersteld wordt dat vooral vrouwen slachtoffer worden. Door de 'macho-cultuur' op Curaçao, waarin de man vaak afwezig is binnen een relatie, maar zich toch vaak stoer en trots voelt was de verwachting ook dat vooral vrouwen slachtoffer zouden zijn van relationeel geweld. De resultaten uit dit onderzoek zijn echter niet representatief voor de gehele bevolking van Curaçao en relatief weinig mannen hebben de vragenlijst ingevuld. Een verklaring voor het gelijke percentage slachtofferschap voor mannen en vrouwen kan zijn dat voornamelijk mannen die slachtoffer zijn van relationeel geweld bereidt zijn geweest een vragenlijst in te vullen.

Een ander opmerkelijk resultaat is dat lager opgeleiden van de beroepsbevolking op Curaçao vaker slachtoffer zijn van agressie en/of geweld binnen relaties en daarbij vooral psychisch geweld. Hoger opgeleiden blijken daarentegen juist vaker slachtoffer te zijn van seksueel geweld binnen de huiselijke kring. Uit het schaarse eerdere onderzoek blijkt dat met betrekking tot opleidingsniveau verschillende resultaten naar voren komen. Over het

algemeen wordt echter aangenomen dat lager opgeleiden vaker slachtoffer worden van relationeel geweld, maar dat hoger opgeleiden eerder durven toegeven dat ze slachtoffer zijn van relationeel geweld.

Tot slot komt uit dit onderzoek naar voren dat slachtoffers van relationeel geweld op Curaçao vaak gescheiden zijn. In het theoretisch kader komt ook naar voren dat gescheiden en dan vooral het één-oudergezin, een risicofactor vormt voor slachtofferschap van relationeel geweld. Uit de antwoorden van de gescheiden respondenten kan niet worden opgemaakt of ze tevens één-oudergezinnen zijn, maar waarschijnlijk is een deel hiervan dat wel. Uit dit onderzoek blijkt dus dat gescheiden respondenten een risicofactor voor relationeel geweld op Curaçao kan vormen.

Uit dit onderzoek kan dus worden geconcludeerd dat zowel mannen als vrouwen slachtoffer worden van relationeel geweld. Daarnaast zijn voornamelijk lager opgeleide en gescheiden respondenten slachtoffer van agressie en geweld binnen de huiselijke kring. De resultaten uit dit onderzoek zijn echter niet representatief en de antwoorden van de respondenten kunnen daarom niet worden gegeneraliseerd naar de gehele bevolking van Curaçao. Verder onderzoek naar relationeel geweld met een representatieve steekproef is daarom gewenst.

Vervolgens heb ik onderzocht welke gevolgen slachtofferschap van relationeel geweld kan hebben voor de gezondheid. Slachtoffers kunnen ernstige gevolgen ondervinden aan het relationele geweld. Een opmerkelijk resultaat is dat relationeel geweld vooral gevolgen heeft voor het welzijn van de slachtoffers. Slachtoffers geven bijvoorbeeld aan dat ze zich ongeduriger, vermoeider, somberder of hopelozier voelen dan de rest van de beroepsbevolking. Ook heeft het relationeel geweld gevolgen op het gebruik van zorgverleners, slachtoffers van relationeel geweld op Curaçao hebben namelijk meer contact met zorgverleners dan de rest van de bevolking. Verder is opmerkelijk dat relationeel geweld gevolgen heeft op de perceptie van de eigen gezondheid. Respondenten die als kind slachtoffers zijn geworden van psychisch geweld oordelen namelijk slechter over de eigen gezondheid, dan de rest van de beroepsbevolking.

Agressie en geweld in de huiselijke kring heeft dus ook op Curaçao gevolgen voor de gezondheid, hoewel het geen directe gevolgen heeft op de lichamelijke gezondheid. De gevolgen voor slachtoffers zijn vooral een slechter welzijn, meer contact met zorgverleners en een slechter oordeel over de eigen gezondheid.

Een volgende stap in dit onderzoek was te onderzoeken hoe slachtoffers het geweld ervaren hebben. Uit eerder onderzoek is namelijk gebleken dat slachtoffers zich heel erg schamen of dat ze het geweld juist normaal vinden.

Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat slachtoffers van de verschillende geweldsoorten (psychisch, lichamelijk- en seksueel geweld) het geweld op een verschillende manier ervaren. Slachtoffers van psychisch geweld ervoeren vooral soms wel en soms niet bepaalde emoties gedurende of na het geweld. Slachtoffers van lichamelijk geweld ervoeren tijdens of na het geweld vooral machteloosheid en angst. Slachtoffers van seksueel geweld ervoeren dit ook en daarnaast ook vooral schaamte.

5.3 Daders van relationeel geweld op Curaçao

Een derde vraag die centraal stond in dit onderzoek is wat de kenmerken van daders van het relationele geweld op Curaçao zijn. Dit punt heb ik onderzocht door middel van zelfrapportagevragen in de enquête. Respondenten konden zelf aangeven of ze ooit relationeel geweld hebben gepleegd, wat een compleet daderbeeld heeft opgeleverd.

Zoals gezegd geeft iets meer dan een kwart van de respondenten aan dat ze ooit dader zijn geweest van agressie en geweld in de huiselijke kring. Een eerste opmerkelijk resultaat is dat zowel mannen als vrouwen dader zijn van relationeel geweld op Curaçao. Dit is opmerkelijk, omdat op basis van het literatuuronderzoek verwacht werd dat vooral mannen dader zijn van relationeel geweld. Uit eerdere onderzoeken naar relationeel geweld komt namelijk naar voren dat vooral mannen relationeel geweld plegen. Ook op basis van de 'machocultuur' die op Curaçao heerst, was te verwachten dat vooral mannen relationeel geweld zouden plegen. Het tegendeel blijkt echter waar, want de vrouwen uit dit onderzoek plegen zelfs vaker psychische en lichamelijke agressie en geweld in de huiselijke kring dan de mannen uit dit onderzoek. Een mogelijke verklaring voor het hoge percentage vrouwen is dat de man op Curaçao vaak afwezig is binnen het gezin en de vrouw vaak alleen voor de opvoeding staat. Alleenstaand ouderschap hangt namelijk samen met verwaarlozing en geweldgebruik binnen het gezin.

Ook met betrekking tot het opleidingsniveau is in het theoretisch kader een verwachting geschetst van daderschap. Uit het theoretisch kader blijkt dat vooral lager opgeleiden en werklozen dader zijn van relationeel geweld. Uit de antwoorden van de respondenten uit dit onderzoek blijkt echter dat hoger opgeleiden plegen op Curaçao vaker agressie en geweld in de huiselijke kring en dan vooral lichamelijk geweld plegen. Lager opgeleide respondenten plegen echter wel iets vaker psychisch geweld. Verder blijkt uit de antwoorden van respondenten dat daders vooral samenwonend zijn.

Op basis van de resultaten van dit onderzoek kan dus geconcludeerd worden dat onder de beroepsbevolking op Curaçao dus zowel mannen als vrouwen relationeel geweld plegen, hoewel vrouwen iets vaker psychisch en lichamelijk geweld plegen. Verder is het grootste deel van de daders hoger opgeleid en samenwonend.

Ook bij de respondenten die aangaven relationeel geweld te hebben gepleegd zijn de gevolgen van daderschap op de gezondheid onderzocht. Wat hieruit naar voren komt is dat daders van psychisch en lichamelijk geweld oordelen dat ze een beter welzijn hebben, dan de rest van de bevolking. Ze voelen zich bijvoorbeeld minder ongedurig, zenuwachtig, depressief of hopeloos dan de rest van de beroepsbevolking. Het gevolg van daderschap van relationeel geweld op de gezondheid is dus een beter welzijn.

Net als bij de slachtoffers heb ik ook de daders via de enquête gevraagd hoe zij het geweld ervaren hebben. Hieruit blijkt dat daders van psychisch en lichamelijk geweld vooral spijt hadden en zich schuldig voelden tijdens of na het geweldgebruik. Daders van seksueel geweld ervoeren tijdens of na het geweld daarentegen helemaal geen gevoelens als spijt, schuldigheid of schaamte.

5.4 Hulpverlenende instanties en politie

Een laatste vraag die centraal stond in dit onderzoek was in hoeverre daders en slachtoffers van relationeel geweld zich tot hulpverlenende instanties en politie wenden of over het geweld te praten. Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat een zeer gering aantal daders en slachtoffers met iemand over het geweld praat. De daders en slachtoffers die wel over het geweld praten doen dat vooral met vrienden of familie en daarnaast met politie.

Slechts twee respondenten hebben het geweld gemeld bij de instelling die op Curaçao bestaat speciaal voor slachtoffers van relationeel geweld (Skuchami PSI). Heel weinig slachtoffers en daders bespreken het geweld dus met iemand of melden het geweld. Op het gebied van het geweld melden bij een hulpverlenende instantie of politie op Curaçao is dus zeker een inhaalslag nodig.

6 Discussie

6.1 Methodologische discussie

Bij dit onderzoek kunnen een aantal kanttekeningen worden geplaatst die wellicht invloed hebben op de kwaliteit van het onderzoek.

6.1.1 De enquête

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een volledig gestructureerde enquête. Deze vorm van onderzoek blijkt een goede informatiebron voor het fenomeen relationeel geweld.

Een voordeel van het gebruik van een enquête voor het onderzoeken van relationeel geweld is dat het een completer beeld van het probleem oplevert dan politieregistratie. Bij politieregistraties is een groot onderrapportage van relationeel geweld, omdat maar een klein aantal slachtoffers en daders het geweld bij de politie meldt. Uit dit onderzoek blijkt dat zeker, omdat maar een zeer gering aantal personen dat in de enquête heeft toegegeven dader of slachtoffers te zijn geweest van relationeel geweld, ook toegeeft dat hij/zij het geweld bij de politie heeft gemeld.

Verder kan men door middel van een enquête, naast informatie over het geweld, nog meer informatie over de respondenten te weten kan komen. In dit onderzoek is bijvoorbeeld ook gevraagd naar het gebruik van gezondheidsvoorzieningen, welzijn en klachten en aandoeningen. Een nadeel van deze additionele informatie is echter wel dat de enquête lang is geworden. Respondenten kunnen er dan voor kiezen de enquête niet invullen, omdat ze de enquête te lang vinden of omdat ze hem niet begrijpen. Op Curaçao wordt dit effect versterkt doordat mensen in het algemeen niet gewend zijn om enquêtes in te vullen, omdat er geen wetenschappelijk onderzoekscultuur heerst. Voor vervolgonderzoek naar relationeel geweld op Curaçao is dan ook een aanbeveling om gebruik te maken van een kortere enquête of om de enquête met behulp van veldwerker in te laten vullen.

Daarnaast is de enquête ontworpen op basis van enquêtes uit eerdere onderzoeken naar relationeel geweld en naar de gezondheid (Lünneman en Bruinsma, 2005; Van Dijk e.a., 1997; Bos en Van Zanden, 2004; Goderie en ter Woerds, 2005; GGD Amsterdam, 2008). Op deze manier is de vergelijkbaarheid van het onderzoek vergroot.

Tot slot is ervoor gekozen om zelfrapportagevragen in de enquête te plaatsen. In andere onderzoeken naar relationeel geweld zijn de kenmerken van daders gebaseerd op basis van politiegegevens of op basis van antwoorden van slachtoffers. Door middel van zelfrapportage in een enquête ontstaat een completer beeld van het aantal daders en bestaat tevens een completer beeld van de kenmerken van daders.

6.1.2 Generaliseerbaarheid van de resultaten en vergelijkbaarheid met ander onderzoek

De steekproef is tot stand gekomen op basis van een selectie van een aantal grote bedrijven op Curaçao. Deze bedrijven zijn geselecteerd op basis van de grootte en de man-vrouwverdeling binnen het bedrijf. Deze selectie heeft ervoor gezorgd dat de generaliseerbaarheid van de resultaten toenam. Generaliseerbaarheid treedt op wanneer de resultaten niet alleen geldig zijn binnen de steekproef, maar dat ze ook geldig zijn binnen de populatie. De steekproef is dan representatief voor de populatie (Bijleveld, 2006). In dit onderzoek bestond de populatie uit de beroepsbevolking van Curaçao en bestond de steekproef uit 143 werknemers van verschillende bedrijven.

De generaliseerbaarheid van de resultaten in dit onderzoek is echter verkleind door de respons op de enquête. Ten eerste kan selectie zijn opgetreden in de benadering van respondenten door de bedrijven. Door het verspreiden van de enquêtes over te laten aan de bedrijven zelf, heeft de onderzoeker hier geen toezicht op gehad. Het is tevens mogelijk dat bepaalde respondenten niet aan het werk waren op de dag dat de enquêtes werden uitgedeeld, omdat ze vrij waren of omdat ze bijvoorbeeld in de ziektewet zaten.

Ten tweede kan een selectieve non-respons zijn ontstaan. Dit betekent dat personen die niet meewerken aan het onderzoek op relevante kenmerken verschillen van de personen die wel meewerken aan het onderzoek. In geval van relationeel geweld is het aannemelijk dat slachtoffers en daders ondervertegenwoordigd zijn in het onderzoek. Slachtoffers en daders willen geen medewerking verlenen aan het onderzoek, omdat ze bang zijn voor hun veiligheid. Tevens kunnen slachtoffers en daders niet meewerken aan het onderzoek omdat ze in instituties verblijven (Blijf-van-m'n-lijfhuis of de gevangenis) (Wittebrood en Veldheer, 2005).

6.1.3 Steekproef

Naast de generaliseerbaarheid kan tevens een kanttekening worden geplaatst bij de omvang en de verdeling van de steekproef. In sociaal-wetenschappelijk onderzoek wordt aangenomen dat een steekproef minimaal uit 100 of meer analyse-eenheden moet bestaan. Indien dit het geval is kan de z-toets worden gebruikt (Bijleveld, 2006). Deze toets wordt gebruikt om variabelen te standaardiseren, zodat verschillende verdelingen met elkaar vergeleken kunnen worden (De Vocht, 2007). Verder kan bij een steekproef van 100 of meer personen een verdeling worden gemaakt op basis van verschillende kenmerken, zoals geslacht of opleidingsniveau (Bijleveld, 2006).

In dit onderzoek bestaat de steekproef uit meer dan 100 analyse-eenheden, namelijk 143. Een nadeel dat echter kleeft aan deze steekproefgrootte is dat het aantal slachtoffers en daders uit deze groep klein is, zodat de sterkte van de toetsen afneemt. De verbanden die in dit onderzoek zijn aangetoond geven waarschijnlijk een onderschatting van de werkelijke

sterkte van de verbanden. In een soortgelijk onderzoek met een grotere steekproef zullen wellicht meer significante verbanden gevonden worden.

De verdeling van de steekproef is in onderzoek tevens scheef. De verdeling op basis van verschillende kenmerken, zoals geslacht en opleidingsniveau, is niet gelijk aan de populatie. Dit heeft tot gevolg dat de steekproef niet representatief is en de resultaten dus niet gegeneraliseerd kunnen worden naar de populatie.

6.2 Theoretische discussie

In de theoretische discussie worden verklaringen gezocht voor de conclusies uit dit onderzoek.

6.2.1 Aard en omvang relationeel geweld

De eerste conclusie uit dit onderzoek is dat Curaçao een groot aantal slachtoffers heeft van relationeel geweld. Dit hoge aantal slachtoffers zou verklaard kunnen worden door de man-vrouwverhouding en de opvoedingsstijlen die op de Nederlandse Antillen worden gebruikt. Allereerst heerst op Curaçao een 'macho-cultuur', waarin de man vaak afwezig is binnen een relatie. De man voelt zich stoer en belangrijk, maar ook onzeker waardoor hij vaak een fysieke overheersing heeft en vaak scheld binnen een relatie. Doordat de man afwezig is binnen de relatie staat de vrouw grotendeels alleen voor de opvoeding, waardoor geweld wellicht een voor de hand liggend middel is als kinderen niet luisteren.

Een andere verklaring kan echter zijn dat het aantal gevallen van relationeel geweld op Curaçao niet hoger is dan in andere culturen, maar dat bewoners van Curaçao het geweld eerder durven toe te geven. Het eerder toegeven van geweld binnen de huiselijke kring kan komen doordat het relationele geweld normaal wordt gevonden. In enkele enquêtes was als opmerking toegevoegd dat mensen wel toegaven dat ze relationeel geweld hadden meegemaakt, maar dat ze het niet als geweld zagen omdat ze het normaal vonden. Verder komt uit een onderzoek van Van Dijk e.a. (1997) naar relationeel geweld onder de autochtone bevolking in Nederland naar voren dat Antillianen en Arubanen vaker zeggen slachtoffer te zijn dan Turken, Marokkanen en Surinamers.

6.2.2 Slachtoffers en daders van relationeel geweld

Uit de conclusie van dit onderzoek blijkt verder dat zowel mannen als vrouwen, gescheiden en lager opgeleiden op Curaçao slachtoffer zijn van relationeel geweld.

Opmerkelijk is dat zowel mannen en vrouwen slachtoffer zijn van relationeel geweld op Curaçao. Onderzoek is vaak alleen gericht op de vrouw als slachtoffer en de gevolgen voor de vrouw als slachtoffer. Maar uit dit onderzoek blijkt dus ook dat mannen slachtoffer worden

van relationeel geweld, zelfs van seksueel geweld. In het kader van de 'macho-cultuur' op Curaçao kunnen de verwachtingspatronen die mensen ten opzichte van het geslacht hebben, het geweld bij zowel de mannen als de vrouwen verklaren. Jongens kunnen tijdens de opvoeding te maken krijgen met lichamelijk en psychisch geweld, omdat ze later stoer en gewild bij de vrouw moeten zijn. Meisjes worden als onderdanig en lief opgevoed en kunnen in de opvoeding vooral met psychisch geweld te krijgen. De onderdanige vrouw kan op latere leeftijd ook binnen de relatie te maken krijgen met geweld.

Uit dit onderzoek komt verder naar voren dat meer dan een kwart van de respondenten toegeeft als volwassene ooit enige vorm van geweld te hebben gepleegd. Opvallend is dat mannen en vrouwen even vaak dader zijn van relationeel geweld. Uit andere onderzoeken komt vaak naar voren dat vooral mannen dader zijn van relationeel geweld. Het verschil tussen dit onderzoek en de andere onderzoeken is echter dat dit onderzoek gebaseerd is op zelfrapportage. Andere onderzoeken zijn vaak gebaseerd op antwoorden die slachtoffers gaven of op basis van aangehouden of veroordeelde daders. Het gebruik van zelfrapportage in een enquête blijkt dus een waardevolle manier om het aantal en de kenmerken van daders van relationeel geweld in kaart te brengen.

Een verklaring voor de man-vrouwverdeling in het geweldgebruik op Curaçao kan daarom zijn dat door middel van zelfrapportage in een anonieme enquête de respondenten durven toe te geven dat ze wel eens geweld gebruiken. Ook kan het zijn dat vrouwen daadwerkelijk meer geweld gebruiken binnen relaties dan in andere landen.

Opvallend in dit onderzoek is ook het verschil in gezondheid tussen daders en slachtoffers. Uit dit onderzoek blijkt namelijk dat slachtoffers gevolgen ondervinden in het welzijn, contact met zorgverleners en de perceptie van de eigen gezondheid. Daders ondervinden gevolgen voor het welzijn, ze hebben juist een beter welzijn. Uit andere onderzoeken kwam wel naar voren dat het geweld gevolgen kan hebben voor slachtoffers, maar er zijn weinig onderzoeken naar de gevolgen voor daders.

Daders van psychisch geweld hebben dus een beter welzijn dan de rest van de beroepsbevolking van Curaçao. De richting van het verband is echter niet duidelijk. Het zou zo kunnen zijn dat personen die stevig in hun schoenen staan en een beter welzijn hebben eerder relationeel geweld plegen. Het zou daarentegen ook zo kunnen zijn dat personen die geweld binnen relaties plegen beter over zichzelf gaan denken en daardoor een beter welzijn hebben.

6.2.3 Het melden van relationeel geweld bij officiële instanties

Uit de conclusie blijkt tevens dat het melden van geweld bij officiële instanties op Curaçao ernstig tekort schiet. Aan de andere kant durven de respondenten in een anonieme enquête wel toe te geven wat ze op het gebied van relationeel geweld hebben meegemaakt of wat ze

hebben gedaan. Dit onderscheid zou er kunnen zijn omdat de enquête anoniem is afgenomen. Op Curaçao is praten over wat zich binnen de muren van het huis afspeelt vaak taboe. Het toegeven van het geweld in een anonieme enquête is daarbij een veel minder grote stap dan naar een officiële instantie toe gaan.

Ook vinden veel mensen het geweld normaal of vinden ze dat het bij de opvoeding hoort. Iets wat als normaal wordt beschouwd zal niet snel bij een officiële instantie worden gemeld. Een andere verklaring is echter dat slachtoffers en daders het geweld niet durven melden uit angst voor de gevolgen. Slachtoffers melden het geweld niet omdat ze afhankelijk zijn van de dader, uit angst of omdat ze niet weten waar ze naar toe moeten. Daders melden het geweld niet omdat ze niet weten dat ze iets fout doen of uit angst om aangehouden te worden.

7 Aanbevelingen

Tot slot rest mij nog het doen van aanbevelingen voor zowel vervolgonderzoek als voor het beleid omtrent relationeel geweld op Curaçao.

Vervolgonderzoek

In dit onderzoek ben ik tegen een aantal obstakels aangelopen die wellicht in vervolgonderzoek kunnen worden voorkomen. Ook de positieve ervaringen in dit onderzoek kunnen worden meegenomen in vervolgonderzoek naar relationeel geweld op Curaçao.

- In vervolgonderzoek van relationeel geweld op Curaçao betreft een aanbeveling dat de enquête korter gemaakt wordt of dat professionals worden ingehuurd die respondenten kunnen helpen met het invullen van vragenlijsten. Uit dit onderzoek is namelijk gebleken dat veel respondenten de vragenlijst te lang of te moeilijk vonden.
- Een tweede aanbeveling voor vervolgonderzoek is rekening te houden met dat zowel mannen als vrouwen slachtoffer en dader kunnen zijn van relationeel geweld en het onderzoek dus op beide geslachten is gericht.
- Ten derde blijken zelfrapportagevragen in een enquête een goede graadmeter voor daderschap van relationeel geweld op Curaçao. De respondenten durfden toe te geven dat ze relationeel geweld hadden gepleegd. In vervolgonderzoek is dan ook aanbeveling dat gebruik wordt gemaakt van zelfrapportagevragen.
- Respondenten bleken niet veel personen te kennen die relationeel geweld hebben meegemaakt. In vervolgonderzoek hoeven de vragen in de enquête daarom alleen gericht te zijn op de respondent zelf en hoeft niet gevraagd te worden naar of men iemand kent die relationeel geweld heeft meegemaakt.
- Het benaderen van respondenten via grote bedrijven op Curaçao is op zich een goede manier. Om de steekproef representatief te laten zijn voor het gehele eiland moeten echter ook werklozen en scholieren benaderd worden.
- Tot slot is een aanbeveling om de respondenten een beloning te geven voor hun medewerking aan de enquête om responsiviteit te verhogen. Echter moet, als een beloning wordt gegeven, tevens rekening gehouden worden met sociaal wenselijke antwoorden.

Beleid relationeel geweld op Curaçao

Uit de resultaten van dit onderzoek komt naar voren dat slechts een heel klein deel van de slachtoffers en daders het geweld heeft gemeld, dit is erg zorgelijk. Op dit gebied zijn dus een aantal aanbevelingen denkbaar.

- Een eerste aanbeveling is dat meer voorlichting moet worden gegeven waar mensen terecht kunnen in geval van relationeel geweld. Bijvoorbeeld door middel van eilandelijke campagnes via scholen, posters, televisie en radio. Door middel van deze campagnes kan relationeel geweld uit de taboesfeer worden gehaald en kan ook informatie worden gegeven over wat relationeel geweld is en wat de gevolgen kunnen zijn.
- Verder is uit dit onderzoek gebleken dat slachtoffers van relationeel geweld meer contact hebben met zorgverleners dan de rest van de bevolking. Het behoeft dan ook aanbeveling om zorgverleners, vooral huisartsen, te betrekken in het beleid van relationeel geweld op Curaçao. Gedacht kan worden aan cursussen over de signalen van relationeel geweld voor zorgverleners en een meldplicht aan de politie door zorgverleners in gevallen van relationeel geweld.
- Een laatste aanbeveling is het oprichten van een instelling, waar men terecht kan met vragen over of ervaringen met relationeel geweld. In Nederland bestaat bijvoorbeeld 'het steunpunt huiselijk geweld', waar daders, slachtoffers en betrokkenen terecht kunnen met hun ervaringen met relationeel geweld en waar advies kan worden gegeven. Een dergelijke instelling op Curaçao lijkt mij een goede ontwikkeling voor het beleid.

Literatuur

Bijleveld, C.C.J.H. (2006). *Methoden en technieken van onderzoek in de criminologie*. Den-Haag: Boom Juridische uitgevers

Bos, C. en Zanden, N. van (2004). *Huiselijk geweld in Drenthe*. Assen: GGD Drenthe

Dijk, T. van, Flight, S., Oppenhuis, E. en Duesmann, B. (1997). *Huiselijk geweld: aard, omvang en hulpverlening*. Hilversum: Intomart

Dijkstra, S. (2001). *Kinderen die getuige zijn geweest van geweld tussen hun ouders. Een basisverkenning van korte en lange termijn effecten*. Bilthoven

Gemeente 's-Hertogenbosch (2003). *Huiselijk geweld in 's-Hertogenbosch: Omvang, kenmerken en meldingen*. 's-Hertogenbosch: Afdeling Onderzoek en Statistiek

Geneeskundige- en Gezondheids Dienst Amsterdam (2008). *De Amsterdamse Gezondheidsmonitor*. Amsterdam: GGD

Goderie, M. en Woerds, S. ter (2005). *Meten van geweld achter de voordeur*. Utrecht: Verwey-Jonker instituut

Haan, W.J.M. de (2005). Een mond vol tanden. Enkele gedachten over de zin van casuïstische criminologie. *Ontmoetingen: Voordrachtenreeks van het Lutje Psychiatrisch-Juridisch gezelschap*, 11, 39-49

Linden, E. (2007). *Vooronderzoek relationeel geweld op Curaçao*. Willemstad NA: Geneeskundige- en Gezondheidsdienst

Lünneman, K.D. en Bruinsma, M.Y. (2005). *Geweld binnen en buiten. Aard, omvang en daders van huiselijk geweld in Nederland*. Den-Haag: Boom Juridische Uitgevers

Marscha, V. en Verweel, P. (2005). *De Curaçaose man. Vrouwen over de sociale identiteit van Curaçaose mannen*. Amsterdam: SWP

Movisie (2007). *Factsheet huiselijk geweld: feiten en cijfers*. Utrecht: Movisie

Rademaker, C.W. en Hajema, K.J. (2004). *Huiselijk geweld en agressie in Limburg*. Heerlen: Geneeskundige- en Gezondheidsdienst

Stals, I. (2006). *Huiselijk geweld*. Apeldoorn: Maklu

Stichting Kinderbescherming Curaçao (2005). *Overzicht casuïstiek over 2005*. Willemstad NA: SKC

Vocht, A. de (2007). *Basishandboek SPSS 14 voor windows*. Utrecht: Bijleveld Press

Vedder, P. (1995). *Antilliaanse kinderen. Taal, opvoeding en onderwijs op de Antillen en in Nederland*. Utrecht: Van Arkel

Wittebrood, K. en Veldheer, V.(2005). Partnergeweld in Nederland. *Tijdschrift voor de criminologie*, 47 (1), 3-23

Internetbronnen:

<www.cbs.an>, geraadpleegd in februari 2008

Bijlage 1 Vragenlijst

GGD Curaçao



VU Amsterdam



Deze vragenlijst is opgesteld door de Geneeskundige- en Gezondheidsdienst (GGD) te Curaçao. De GGD wil graag een beter beleid en aanpak van verschillende gezondheidsproblemen, zo ook voor het fenomeen agressie en geweld in de huiselijke kring. Om een goed beleid op te kunnen stellen, moet men eerst een beeld hebben van de omvang van het probleem. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door een student Criminologie aan de Vrije Universiteit in Amsterdam, Lianne Rückert.

In deze vragenlijst worden vragen gesteld over uw gezondheid en over agressie en geweld in de huiselijke kring. De vragenlijst bestaat uit 31 vragen. In de vragenlijst worden persoonlijke vragen gesteld, gaat u er dus even rustig voor zitten en denk goed na voordat u antwoordt. Deze enquête is geheel anoniem en wordt met de grootste zorg voor uw privacy behandeld.

Als u na het invullen van deze vragenlijst nog vragen heeft over de vragenlijst kunt u contact opnemen met de GGD, telefoonnummer: 432-5814

Als u vragen heeft over agressie en geweld in de huiselijke kring, dan kunt u contact opnemen met Skuchami Perspectiva i Sosten Integral (PSI), telefoonnummer: 433-6160

Indien u behoefte heeft aan nazorg, kunt u ook contact opnemen met PSI.

Onderaan sommige vragen en onderaan de vragenlijst heeft u ruimte voor eventuele toelichtingen, opmerkingen of suggesties.

1. Achtergrondvragen

1. Wat is uw geslacht?

- ☐ 1. man
- ☐ 2. vrouw

2. Wat is uw leeftijd op dit moment?

_____jaar

3. Wat is uw hoogst voltooide opleiding?

- ☐ 1. geen opleiding/lagere school/bijzonder onderwijs
- ☐ 2. LBO / MAVO / VSBO
- ☐ 3. SBO / MBO
- ☐ 4. HAVO / VWO
- ☐ 5. HBO / WO

4. Uit hoeveel kinderen en volwassenen bestaat uw huishouden, **inclusief uzelf**?

- 1. _____kinderen
- 2. _____volwassenen

5. Wat is uw geboorteland?

- ☐ 1. Curaçao
- ☐ 2. Andere Nederlandse Antillen of Aruba
- ☐ 3. Nederland
- ☐ 4. Anders, namelijk _____

6. Wat is uw burgerlijke staat?

- ☐ 1. ongehuwd, nooit gehuwd geweest
- ☐ 2. samenwonend
- ☐ 3. gehuwd
- ☐ 4. gescheiden
- ☐ 5. weduwe/ weduwnaar

7. Werkt u?

- ☐ 1. ja, (meestal) _____uren per week
- ☐ 2. ja, wisselend
- ☐ 3. nee

8. Waar bent u verzekerd voor uw ziektekosten?

- ☐ 1. SVB
- ☐ 2. PP
- ☐ 3. (Ei)landsambtenaar BZV
- ☐ 4. Anders, namelijk _____

2. Gezondheid

De volgende vragen gaan over uw **gezondheid**.

9. Hoe zou u over het algemeen uw gezondheid noemen?

<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
slecht	matig	goed	zeer goed	uitstekend

10. Wilt u bij de volgende ziekten en aandoeningen aangeven of u die wel of niet heeft of in de **afgelopen 12 maanden** wel of niet heeft gehad?

	ja	nee
a. Botbreuken	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2
b. Migraine of ernstige hoofdpijn	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2
c. Gewichtsproblemen	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2
d. Slechte nachtrust	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2
e. Abnormale eetlust	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2
f. Menstruatieproblemen	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2
g. Verstoorde bloedcirculatie	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2
h. Huidklachten	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2
i. Last van ogen, keel, neus en/ of oren	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2

11. Wilt u bij de volgende vragen aangeven of u **de afgelopen tijd** wel of geen contact heeft gehad met de volgende zorgverleners?

	ja	nee
a. Heeft u de afgelopen 3 maanden contact gehad met uw huisarts?	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2
b. Heeft u het afgelopen jaar contact gehad met een specialist?	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2
c. Heeft u het afgelopen jaar contact gehad met maatschappelijk werk?	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2
d. Heeft u het afgelopen jaar contact gehad met GGZ?	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2
e. Bent u het afgelopen jaar poliklinisch behandeld?	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2
f. Bent u het afgelopen jaar opgenomen in het ziekenhuis?	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2
g. Heeft u het afgelopen jaar slaap- en/ of kalmeringsmiddelen gebruikt?	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2
h. Heeft u het afgelopen jaar antidepressiva gebruikt?	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2

3. Welbevinden

12. De onderstaande vragen gaan over hoe u zich voelde in de afgelopen maand. Wilt u alle onderstaande vragen beantwoorden door het juiste antwoord aan te kruisen? Alle vragen gaan over de **afgelopen maand**.

	altijd	meestal	soms	af en toe	nooit
a. Hoe vaak voelde u zich erg vermoeid zonder duidelijke reden?	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
b. Hoe vaak voelde u zich zenuwachtig?	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
c. Hoe vaak was u zo zenuwachtig dat u niet tot rust kon komen?	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
d. Hoe vaak voelde u zich hopeloos?	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
e. Hoe vaak voelde u zich rusteloos of ongedurig?	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
f. Hoe vaak voelde u zich zo rusteloos dat u niet meer stil kon zitten?	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
g. Hoe vaak voelde u zich somber of depressief?	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
h. Hoe vaak had u het gevoel dat alles veel moeite kostte?	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
i. Hoe vaak voelde u zich zo somber dat niets hielp om u op te vrolijken?	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
j. Hoe vaak voelde u zichzelf afkeurenswaardig, minderwaardig of hopeloos?	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5

4. Sociale contacten

13. Er volgen nu enkele uitspraken. Wilt u van elk van de volgende uitspraken aangeven in hoeverre die op u, zoals u **momenteel** bent, van toepassing is?

	ja	min of meer	nee
a. Er is altijd wel iemand in mijn omgeving bij wie ik met mijn dagelijkse problemen terecht kan.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3
b. Ik mis een echt goede vriend of vriendin.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3
c. Ik ervaar een leegte om mij heen.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3
d. Er zijn genoeg mensen op wie ik in geval van narigheid kan terugvallen.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3
e. Ik mis gezelligheid om mij heen.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3
f. Ik vind mijn kring van kennissen te beperkt.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3
g. Ik heb veel mensen op wie ik volledig kan vertrouwen.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3
h. Er zijn voldoende mensen met wie ik me nauw verbonden voel.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3
i. Ik mis mensen om mij heen.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3
j. Vaak voel ik me in de steek gelaten.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3
k. Wanneer ik daar behoefte aan heb, kan ik altijd bij mijn vrienden terecht.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3

5. Agressie en geweld in huiselijke kring

De volgende vragen gaan over **agressie en geweld** in de huiselijke kring. Agressie en geweld in de huiselijke kring komen overal voor, ook op Curaçao. Het gaat om agressie en geweld die door iemand uit de **huiselijke kring** wordt gepleegd. Het speelt zich af tussen gezinsleden, familieleden, partners en huisvrienden. Het kan gaan om zowel lichamelijk, ongewenst seksuele of psychisch agressie en/of geweld. Slachtoffers en plegers van agressie of geweld kunnen mannen, vrouwen en kinderen zijn.

Huiselijke kring bestaat uit mensen uit uw persoonlijke omgeving. Ze wonen meestal bij u in huis, of ze zijn bijna dagelijks in uw huis aanwezig. Dit kunnen (ex)partners, gezinsleden, familieleden en/ of huisvrienden zijn.

Er volgen nu 26-tal gebeurtenissen. U kunt voor elke gebeurtenis aangeven of het u is overkomen als kind, dan wel als volwassene (langer en/of korter dan 1 jaar geleden), dan wel dat het u nooit is overkomen. Als de gebeurtenissen u zijn overkomen, kunt u aangeven hoe u de gebeurtenissen ervaren heeft.

Voorbeeld: als u als kind geregeld gekleineerd of bespot bent door iemand uit uw huiselijke kring, en ook als volwassene, maar dat is langer dan een jaar geleden, dan vult u de vraag zo in:

	Als volwassene			nee, nooit
	Ja, als kind (jonger dan 18)	Ja, langer dan 1 jaar geleden	Ja, korter dan 1 jaar geleden	
Ik werd geregeld gekleineerd of bespot.	X 1	X 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4

5.1 Psychische agressie/ geweld

14. De volgende uitspraken gaan over **psychische agressie en geweld** door iemand uit uw huiselijke kring. Kunt u voor de volgende gebeurtenissen aangeven of het u is **overkomen door iemand uit de huiselijke kring**, dat zijn gezinsleden, familieleden, partners en/of huisvrienden.

Treiteren en vernederen

<i>Meerdere antwoorden mogelijk.</i>					
	Als volwassene				
<i>NB: alleen met 'ja' antwoorden als de dader iemand uit uw huiselijke kring was</i>	Ja, als kind (jonger dan 18)	Ja, langer dan 1 jaar geleden	Ja, korter dan 1 jaar geleden		nee, nooit
14-A. Ik werd geregeld gekleineerd of bespot.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3		<input type="checkbox"/> 4
14-B. Iemand maakte geregeld kwetsende opmerkingen naar me.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3		<input type="checkbox"/> 4
Indien u bij <u>alle bovenstaande uitspraken</u> met 'nee, nooit' hebt geantwoord, ga door naar vraag 14-C.					
Indien u bij één of meer van bovenstaande twee uitspraken (14-A en 14-B) met 'ja' heeft geantwoord, kunt u aangeven hoe u dat heeft ervaren. Soms wel, soms niet kunt u invullen indien u zich de ene keer wel zo voelde en de andere keer niet.					
	helemaal niet	nauwelijks	een beetje	heel erg	Soms wel, soms niet
14.1-a. Ik schaamde me	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
14.1-b. Ik vond het normaal	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
14.1-c. Ik voelde me machteloos	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
14.1-d. Ik was bang	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
14.1-e. Ik vond het terecht	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5

Omgang met anderen

Meerdere antwoorden mogelijk.				
	Als volwassene			
NB: alleen met 'ja' antwoorden als de dader iemand uit uw huiselijke kring was	Ja, als kind (jonger dan 18)	Ja, langer dan 1 jaar geleden	Ja, korter dan 1 jaar geleden	nee, nooit
14-C. Ik mocht niet zomaar met iemand telefoneren.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4
14-D. Ik mocht niet zelf een afspraak met iemand maken.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4
14-E. Ik mocht niet alleen uitgaan	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4
14-F. Ik mocht op feestjes niet met anderen praten.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4

Indien u bij alle bovenstaande uitspraken met 'nee, nooit' hebt geantwoord, ga door naar vraag 14-G.

Indien u bij één of meer van de vier bovenstaande uitspraken (14-C t/m 14-F) met 'ja' heeft geantwoord, kunt u aangeven hoe u dat heeft ervaren. Soms wel, soms niet kunt u invullen indien u zich de ene keer wel zo voelde en de andere keer niet.

	helemaal niet	nauwelijks	een beetje	heel erg	Soms wel, soms niet
14.2-a. Ik schaamde me	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
14.2-b. Ik vond het normaal	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
14.2-c. Ik voelde me machteloos	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
14.2-d. Ik was bang	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
14.2-e. Ik vond het terecht	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5

Toelichting

Vrijheidsbeperking

Meerdere antwoorden mogelijk.			
	Als volwassene		
NB: alleen met 'ja' antwoorden als de dader iemand uit uw huiselijke kring was	Ja, langer dan 1 jaar geleden	Ja, korter dan 1 jaar geleden	nee, nooit
14-G. Ik werd voortdurend in de gaten gehouden.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3
14-H. Ik mocht mijn eigen post niet bekijken.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3
14-I. Ik mocht mijn eigen geld niet beheren.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3
14-J. Ik kreeg dreigementen dat de relatie verbroken zou worden.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3

Indien u bij alle bovenstaande uitspraken met 'nee, nooit' hebt geantwoord, ga door naar vraag 16.

Indien u bij één of meer van de vier bovenstaande uitspraken (14-G t/m 14-J) met 'ja' heeft geantwoord, kunt u aangeven hoe u dat heeft ervaren. Soms wel, soms niet kunt u invullen indien u zich de ene keer wel zo voelde en de andere keer niet.

	helemaal niet	nauwelijks	een beetje	heel erg	Soms wel, soms niet
14.3-a. Ik schaamde me	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
14.3-b. Ik vond het normaal	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
14.3-c. Ik voelde me machteloos	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
14.3-d. Ik was bang	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
14.3-e. Ik vond het terecht	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5

Toelichting

15. Indien u bij één of meerdere uitspraken (14-A t/m 14-J) met 'ja' heeft geantwoord, kunt u aangeven wie dat bij u heeft gedaan? *(meerdere antwoorden mogelijk)*.

- ☐ 1. mijn partner
- ☐ 2. mijn ex-partner
- ☐ 3. mijn ouder(s)
- ☐ 4. mijn kind(eren)
- ☐ 5. een ander gezinslid
- ☐ 6. een ander familielid
- ☐ 7. een huisvriend

Toelichting

5.2 Lichamelijke agressie/ geweld

16. De volgende uitspraken gaan over **lichamelijke agressie en geweld** door iemand uit uw huiselijke kring. Kunt u voor de volgende gebeurtenissen aangeven of het u is **overkomen door iemand uit de huiselijke kring, dat zijn gezinsleden, familieleden, partners en/of huisvrienden.**

Bedreiging

Meerdere antwoorden mogelijk.					
	Als volwassene				
NB: alleen met 'ja' antwoorden als de dader iemand uit uw huiselijke kring was	Ja, als kind (jonger dan 18)	Ja, langer dan 1 jaar geleden	Ja, korter dan 1 jaar geleden	nee, nooit	
16-A. Iemand heeft gedreigd mij pijn te doen.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	
16-B. Ik werd geïntimideerd door iemand die dreigde een naaste kwaad te doen.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	
Indien u bij alle bovenstaande uitspraken met 'nee, nooit' hebt geantwoord, ga door naar vraag 16-C.					
Indien u bij één of meer van de twee bovenstaande uitspraken (16-A en 16-B) met 'ja' heeft geantwoord, kunt u aangeven hoe u dat heeft ervaren. Soms wel, soms niet kunt u invullen indien u zich de ene keer wel zo voelde en de andere keer niet.					
	helemaal niet	nauwelijks	een beetje	heel erg	Soms wel, soms niet
16.1-a. Ik schaamde me	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
16.1-b. Ik vond het normaal	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
16.1-c. Ik voelde me machteloos	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
16.1-d. Ik was bang	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
16.1-e. Ik vond het terecht	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
Toelichting					

(Lichte) lichamelijke mishandeling

Meerdere antwoorden mogelijk.					
	Als volwassene				
NB: alleen met 'ja' antwoorden als de dader iemand uit uw huiselijke kring was	Ja, als kind (jonger dan 18)	Ja, langer dan 1 jaar geleden	Ja, korter dan 1 jaar geleden	nee, nooit	
16-C. Ik ben wel eens opzettelijk ergens opgesloten.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	
16-D. Ik ben wel eens ergens hard tegen aangeduwd.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	
16-E. Ik ben wel eens zo hard vast gehouden dat het pijn deed.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	
Indien u bij alle bovenstaande uitspraken met 'nee, nooit' hebt geantwoord, ga door naar vraag 16-F.					
Indien u bij één of meer van de drie bovenstaande uitspraken (16-C t/m 16-E) met 'ja' heeft geantwoord, kunt u aangeven hoe u dat heeft ervaren. Soms wel, soms niet kunt u invullen indien u zich de ene keer wel zo voelde en de andere keer niet.					
	helemaal niet	nauwelijks	een beetje	heel erg	Soms wel, soms niet
16.2-a. Ik schaamde me	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
16.2-b. Ik vond het normaal	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
16.2-c. Ik voelde me machteloos	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
16.2-d. Ik was bang	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
16.2-e. Ik vond het terecht	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
Toelichting					

Lichamelijke mishandeling

Meerdere antwoorden mogelijk					
	Als volwassene				
NB: alleen met 'ja' antwoorden als de dader iemand uit uw huiselijke kring was	Ja, als kind (jonger dan 18)	Ja, langer dan 1 jaar geleden	Ja, korter dan 1 jaar geleden	nee, nooit	
16-F. Ik werd wel eens geslagen of geschopt.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	
16-G. Ik ben wel eens gestoken met een mes of een ander scherp voorwerp.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	
16-H. Ik ben wel eens opzettelijk verbrand met een strijkijzer, brandende sigaret of een ander heet voorwerp.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	
16-I. Ik ben eens geslagen met een voorwerp, bijvoorbeeld een stok of een steen.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	
16-J. Ik werd wel eens op andere manier lichamenlijk mishandeld.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	
Indien u bij alle bovenstaande uitspraken met 'nee, nooit' hebt geantwoord, ga door naar vraag 19.					
Indien u bij één of meer van de vijf bovenstaande uitspraken (16-F t/m 16-J) met 'ja' heeft geantwoord, kunt u aangeven hoe u dat heeft ervaren. Soms wel, soms niet kunt u invullen indien u zich de ene keer wel zo voelde en de andere keer niet.					
	helemaal niet	nauwelijks	een beetje	heel erg	Soms wel, soms niet
16.3-a. Ik schaamde me	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
16.3-b. Ik vond het normaal	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
16.3-c. Ik voelde me machteloos	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
16.3-d. Ik was bang	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
16.3-e. Ik vond het terecht	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
Toelichting					

17. Indien u bij één of meerdere uitspraken (16-A t/m 16-J) met 'ja' heeft geantwoord, kunt u aangeven wie dat bij u heeft gedaan? (meerdere antwoorden mogelijk).

- ☐ 1. mijn partner
- ☐ 2. mijn ex-partner
- ☐ 3. mijn ouder(s)
- ☐ 4. mijn kind(eren)
- ☐ 5. een ander gezinslid
- ☐ 6. een ander familielid
- ☐ 7. een huisvriend

Toelichting

18. Indien u bij één of meerdere bovenstaande uitspraken (16-A t/m 16-J) met 'ja' heeft geantwoord, kunt u aangeven hoe vaak dat is gebeurd? (Indien u bij meerdere uitspraken 'ja' heeft geantwoord, kunt u alles bij elkaar nemen)

- ☐ 1. het is één keer gebeurd
- ☐ 2. het is een paar keer gebeurd
- ☐ 3. vaker dan 1 keer per jaar, maar niet elke maand
- ☐ 4. minstens elke maand, maar niet elke dag
- ☐ 5. (bijna) elke dag
- ☐ 6. wisselend

5.3 Ongewenste seksuele agressie/ geweld

19. De volgende uitspraken gaan over **ongewenste seksuele handelingen** door iemand uit uw huiselijke kring. Kunt u voor de volgende gebeurtenissen aangeven of het u is **overkomen door iemand uit uw huiselijke kring, dat zijn gezinsleden, familieleden, partners en/of huisvrienden**.

Seksuele intimidatie

Meerdere antwoorden mogelijk.					
	Als volwassene				
NB: alleen met 'ja' antwoorden als de dader iemand uit uw huiselijke kring was	Ja, als kind (jonger dan 18)	Ja, langer dan 1 jaar geleden	Ja, korter dan 1 jaar geleden	nee, nooit	
19-A. Iemand heeft wel eens <i>gedreigd</i> mij aan te randen of te verkrachten.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	
19-B. Iemand liet tegen mijn zin zijn of haar geslachtsdeel zien.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	
19-C. Ik werd gedwongen te kijken naar seksuele handelingen.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	
Indien u bij <u>alle</u> bovenstaande uitspraken met 'nee, nooit' hebt geantwoord, ga door naar vraag 19-D.					
Indien u bij één of meer van de drie bovenstaande uitspraken (19-A t/m 19-C) met 'ja' heeft geantwoord, kunt u aangeven hoe u dat heeft ervaren. Soms wel, soms niet kunt u invullen indien u zich de ene keer wel zo voelde en de andere keer niet.					
	helemaal niet	nauwelijks	een beetje	heel erg	Soms wel, soms niet
19.1-a. Ik schaamde me	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
19.1-b. Ik vond het normaal	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
19.1-c. Ik voelde me machteloos	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
19.1-d. Ik was bang	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
19.1-e. Ik vond het terecht	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
Toelichting					

Seksuele agressie en geweld

Meerdere antwoorden mogelijk.					
	Als volwassene				
NB: alleen met 'ja' antwoorden als de dader iemand uit uw huiselijke kring was	Ja, als kind (jonger dan 18)	Ja, langer dan 1 jaar geleden	Ja, korter dan 1 jaar geleden	nee, nooit	
19-D. Ik werd tegen mijn zin seksueel aangeraakt.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	
19-E. Ik werd gedwongen iemand seksueel aan te raken	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	
19-F. Ik werd verkracht.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	
Indien u bij <u>alle</u> bovenstaande uitspraken met 'nee, nooit' hebt geantwoord, ga door naar vraag 22.					
Indien u bij één of meer van de drie bovenstaande uitspraken (19-D t/m F) met 'ja' heeft geantwoord, kunt u aangeven hoe u dat heeft ervaren. Soms wel, soms niet kunt u invullen indien u zich de ene keer wel zo voelde en de andere keer niet.					
	helemaal niet	nauwelijks	een beetje	heel erg	Soms wel, soms niet
19.2-a. Ik schaamde me	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
19.2-b. Ik vond het normaal	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
19.2-c. Ik voelde me machteloos	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
19.2-d. Ik was bang	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
19.2-e. Ik vond het terecht	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
Toelichting					

20. **Indien u bij één of meerdere uitspraken met 'ja' heeft geantwoord**, kunt u aangeven wie dat bij u heeft gedaan? *(meerdere antwoorden mogelijk)*.

- ☐ 1. mijn partner
- ☐ 2. mijn ex-partner
- ☐ 3. mijn ouder(s)
- ☐ 4. mijn kind(eren)
- ☐ 5. een ander gezinslid
- ☐ 6. een ander familielid
- ☐ 7. een huisvriend

Toelichting

21. **Indien u bij één of meerdere bovenstaande uitspraken met 'ja' heeft geantwoord**, kunt u aangeven hoe vaak dat is gebeurd? (Indien u bij meerdere uitspraken 'ja' heeft geantwoord, kunt u alles bij elkaar nemen)

- ☐ 1. het is één keer gebeurd
- ☐ 2. het is een paar keer gebeurd
- ☐ 3. vaker dan 1 keer per jaar, maar niet elke maand
- ☐ 4. minstens elke maand, maar niet elke dag
- ☐ 5. (bijna) elke dag
- ☐ 6. wisselend

5.4 Agressie en geweld in huiselijke kring

22. Er volgen nu enkele vragen. U kunt voor de volgende vragen aangeven of ze op u van toepassing zijn. Als u liever geen antwoord geeft op de vraag kunt u 'daar geef ik liever geen antwoord op' aankruisen.

Psychisch

	ja	nee	daar geef ik liever geen antwoord op		
22-A. Heeft u ooit als volwassene iemand uit uw huiselijke kring gekleineerd of bespot?	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3		
22-B. Heeft u ooit als volwassene regelmatig kwetsende opmerkingen gemaakt naar iemand uit uw huiselijke kring?	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3		
22-C. Heeft u ooit als volwassene iemand uit uw huiselijke kring bedreigd lichamelijk pijn te doen?	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3		
Indien u bij <u>alle</u> bovenstaande uitspraken met 'nee, nooit' hebt geantwoord, ga door naar vraag 22-D.					
Indien u bij één of meer van de drie bovenstaande vragen (22-A t/m 22-C) met 'ja' heeft geantwoord, kunt u aangeven hoe u dat heeft ervaren. Soms wel, soms niet kunt u invullen indien u zich de ene keer wel zo voelde en de andere keer niet.					
	helemaal niet	nauwelijks	een beetje	heel erg	Soms wel, soms niet
22.1-a. Ik voel me er schuldig over.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
22.1-b. Ik vond het terecht.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
22.1-c. Ik heb spijt.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
22.1-d. Ik schaam me ervoor.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
22.1-e. Ik voelde me sterk.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
Toelichting					

Lichamelijk

	ja	nee	daar geef ik liever geen antwoord op		
22-D. Heeft u ooit als volwassene iemand uit uw huiselijke kring geslagen of geschopt?	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3		
22-E. Heeft u ooit als volwassene iemand uit uw huiselijke kring anderszins lichamelijk pijn gedaan?	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3		
Indien u bij <u>alle</u> bovenstaande uitspraken met 'nee, nooit' hebt geantwoord, ga door naar vraag 22-F.					
Indien u bij één of meer van de twee bovenstaande vragen (22-D en 22-E) met 'ja' heeft geantwoord, kunt u aangeven hoe u dat heeft ervaren. Soms wel, soms niet kunt u invullen indien u zich de ene keer wel zo voelde en de andere keer niet.					
	helemaal niet	nauwelijks	een beetje	heel erg	Soms wel, soms niet
22.2-a. Ik voel me er schuldig over.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
22.2-b. Ik vond het terecht.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
22.2-c. Ik heb spijt.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
22.2-d. Ik schaam me ervoor.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
22.2-e. Ik voelde me sterk.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
Toelichting					

Seksueel

	ja	nee	daar geef ik liever geen antwoord op		
22-F. Heeft u ooit als volwassene iemand uit uw huiselijke kring ongewenst seksueel betast?	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3		
22-G. Heeft u ooit als volwassene iemand uit uw huiselijke kring bedreigd met aanranding of verkrachting?	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3		
Indien u bij <u>alle bovenstaande uitspraken</u> met 'nee, nooit' hebt geantwoord, ga door naar vraag 23.					
Indien u bij één of meer van de twee bovenstaande (22-F en 22-G) vragen met 'ja' heeft geantwoord, kunt u aangeven hoe u dat heeft ervaren. Soms wel, soms niet kunt u invullen indien u zich de ene keer wel zo voelde en de andere keer niet.					
	helemaal niet	nauwelijks	een beetje	heel erg	Soms wel, soms niet
22.3-a. Ik voel me er schuldig over.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
22.3-b. Ik vond het terecht.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
22.3-c. Ik heb spijt.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
22.3-d. Ik schaam me ervoor.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
22.3-e. Ik voelde me sterk.	<input type="checkbox"/> 1	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4	<input type="checkbox"/> 5
Toelichting					
<hr/>					
<hr/>					

6. Hulp bij agressie en geweld in huiselijke kring

De volgende vragen gaan over of u de agressie en/ of geweld **ooit met iemand besproken hebt of ooit hulp heeft gezocht** bij een instantie. Indien u ooit slachtoffer bent geworden van agressie en geweld in de huiselijke kring, kunt u hieronder aangeven of u ooit over de agressie en/of het geweld gesproken heeft.

Deze vragen hoeft u alleen in te vullen, **indien u bij vraag 14 (A t/m J), 16 (A t/m J), 19 (A t/m F) en/of 22 (A t/m G) met 'ja' heeft geantwoord.**

Indien u bij alle uitspraken van de vragen 14 (A t/m J), 16 (A t/m J), 19 (A t/m F) en/of 22 (A t/m G) 'nee' heeft geantwoord kunt u door naar vraag 26.

23. Heeft u de agressie of geweld in de huiselijke kring met iemand besproken, en/ of bij een instantie gemeld?

- ☐ 1. ja
- ☐ 2. nee → ga door naar vraag 25.

24. Zo ja, welke? (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ 1. ja, bij de politie
- ☐ 2. ja, bij vrienden/ familie/ kennissen
- ☐ 3. ja, bij de huisarts
- ☐ 4. ja, bij bureau vrouwenzaken
- ☐ 5. ja, bij Sentro di Dama
- ☐ 6. ja, bij Kas di Sokoro
- ☐ 7. ja, bij bureau slachtofferhulp
- ☐ 8. ja, bij Skuchami (PSI)
- ☐ 9. Anders,
namelijk _____

25. Zo nee, waarom niet? (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ 1. Ik vind het vervelend daarover te praten
- ☐ 2. Niet ernstig genoeg
- ☐ 3. Uit angst
- ☐ 4. Ik wil de dader niet verraden
- ☐ 5. Men kan toch niet helpen
- ☐ 6. Ik weet niet waar ik het moet melden
- ☐ 7. Ik heb geen behoefte aan hulp
- ☐ 8. Andere reden,
namelijk _____

Toelichting

7. Andere personen

De volgende vragen gaan over of u iemand **kent die in het afgelopen jaar slachtoffer is geworden** van psychische, lichamelijk en/of ongewenste seksuele agressie of geweld in de huiselijke kring. Het gaat om de uitspraken uit de vragen 14, 16 en 19.

26. Kent u iemand die het afgelopen jaar dergelijke agressie of geweld in de huiselijke kring als slachtoffer heeft meegemaakt?

- ☐ 1. ja
- ☐ 2. nee, → einde vragenlijst, u bent klaar met invullen

27. Zo ja, wie was die persoon? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- ☐ 1. mijn ouder(s)
- ☐ 2. mijn broer/ zus
- ☐ 3. een ander gezinslid
- ☐ 4. een ander familielid
- ☐ 5. een vriend(in) of kennis
- ☐ 6. anders, namelijk _____

28. Om hoeveel mannen en vrouwen gaat het?

(Voorbeeld: Indien u twee vrouwen en 1 man kent die te maken hebben gehad met dergelijk geweld en agressie in de huiselijke kring, kunt u achter man(nen), aantal 1 zetten en achter vrouw(en), aantal 2)

- ☐ 1. man(nen), aantal _____
- ☐ 2. vrouw(en), aantal _____

29. Gaat het om volwassene(n) of minderjarige(n)?

- ☐ 1. volwassene(n); aantal _____
- ☐ 2. minderjarige(n); aantal _____

30. Betrof het lichamelijk, psychisch of seksueel agressie/ geweld? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- ☐ 1. Psychisch
- ☐ 2. Lichamelijk
- ☐ 3. Seksueel

31. Kunt u aangeven wie de pleger in relatie tot het slachtoffer was? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- ☐ 1. de partner
- ☐ 2. de ex-partner
- ☐ 3. zijn/ haar ouders
- ☐ 4. zijn/ haar kinderen
- ☐ 5. een ander familielid
- ☐ 6. een huisvriend
- ☐ 7. anders, namelijk _____
- ☐ 8. nee, weet ik niet

Einde vragenlijst, hartelijk dank voor het invullen. Indien u nog opmerkingen heeft, kunt u deze op de achterzijde van de vragenlijst vermelden.

[illegible]

Enquête GGD over huiselijk geweld

WILLEMSTAD — De GGD is momenteel bezig met een enquête over huiselijk geweld in de maatschappij. In het kader van het Plan Veiligheid Nederlandse Antillen is opgenomen dat het aantal gevallen van agressie en huiselijk geweld moet dalen.

Het is een prioriteit geworden omdat de consequenties voor de gezinnen die hiermee te maken hebben groot zijn. "De meeste emotionele en gedragsproblemen die onder minderjarige kinderen worden gesignaleerd zijn het gevolg van agressie binnen het gezin", aldus de Dienst Communicatie & Voorlichting van het eilandgebied namens gedeputeerde Humphrey Davelaar van Volksgezondheid (PNP). In een voorgaand onderzoek van de GGD waarbij vertegenwoordigers van instanties werden geïnterviewd over dit probleem, kwam naar voren dat tussen de 5000 en 15.000

mensen op het eiland slachtoffer zijn van agressie en huiselijk geweld.

De GGD is in februari van dit jaar met een enquête gestart die tot juni duurt. Uit de verzamelde gegevens moet het karakter, de omvang en de impact blijken van huiselijk geweld in de maatschappij. Ook moet hieruit het aantal gevallen van huiselijk geweld naar voren komen en de ervaringen van slachtoffers. De identiteit van de ondervraagden blijft anoniem. De resultaten van het onderzoek worden gebruikt om verder beleid te ontwikkelen om huiselijk geweld aan te pakken.

De GGD doet een oproep aan mensen die hetzij bij scholen, op straat of op het werk worden benaderd om mee te werken aan de enquête en de formulieren in te vullen. Wie wil praten met een professionele hulpverlener kan contact opnemen met Skuchami via telefoonnummer 433-6100.